

คดีมรรยาททนายความ

3.1 ความหมายของคำว่า "คดีมรรยาททนายความ"

"ทนายความต้องประพฤติตนตามข้อบังคับว่าด้วย มรรยาททนายความ การกำหนดมรรยาททนายความให้สภาทนายความตราเป็นข้อบังคับ

ทนายความผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่สภาทนายความตราขึ้น ให้ถือว่าทนายความผู้นั้นประพฤติผิดมรรยาททนายความ"¹

วิชาชีพทนายความ เป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถพิเศษ เฉพาะด้านนอกเหนือไปจากความรู้ทางด้านวิชาการอื่น โดยเฉพาะในส่วนของ ความคิดและอุดมคติ ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพได้ต้องมีคุณสมบัติอันสมควรได้รับอนุญาต เป็นทนายความเท่านั้น จริงอยู่ในสังคมปัจจุบันประชาชนทุกคนจะต้องรู้กฎหมาย อันเป็นหลักการทางกฎหมายที่มีความสำคัญยิ่ง แต่ในความเป็นจริงต้องยอมรับกันว่า บุคคลทุกคนย่อมไม่รู้จักกฎหมายทุกเรื่องทุกฉบับ และจะไปบังคับให้รู้จักกฎหมายทุกฉบับ นั้นเป็นไปได้ไม่ได้ โดยเฉพาะการดำเนินคดีในศาล ซึ่งมีหลักเกณฑ์และขั้นตอนอันเป็น เรื่องที่ยุ่งยากสลับซับซ้อนจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยทนายความ ทนายความซึ่งได้รับ อนุญาตให้ว่าความในศาลได้นั้นจะต้องปฏิบัติตนอยู่ในกรอบวินัยที่สภาทนายความได้ ตราขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกับลูกความ ประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อนขัดข้องจาก ปัญหากฎหมาย มาขอความช่วยเหลือจากทนายความซึ่งได้รับความไว้วางใจให้ ดำเนินการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้ลูกความพ้นจากความเดือดร้อน ซึ่งหากทนาย ความผู้ใดกระทำการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้เป็นที่เสียหายแก่คดีที่รับ มอบหมายให้ดำเนินการแล้ว ก็ยังเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ลูก

¹ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 51

ความมากขึ้น^๕ หรือในกรณีที่ทนายความปฏิบัติผิดข้อบังคับอันเป็นเหตุให้บุคคลภายนอก ศาล หรือทนายความด้วยกันเองได้รับความเสียหายอันมีมูลเหตุการณ์จากปฏิบัติหน้าที่ทนายความก็ตาม การกระทำดังกล่าวจึงเป็นผลเสียหายแก่กระบวนการยุติธรรมไปด้วย ซึ่งทนายความผู้ใดประพฤติดังกล่าวไปจากกรอบที่เรียกว่า ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความแล้วก็ได้ชื่อว่า เป็นผู้ประพฤติดมรรยาททนายความและหากมีการยกเรื่องการประพฤติดมรรยาททนายความของทนายความผู้ใดขึ้นร้องเรียนต่อสภาทนายความ เราเรียกว่า "คดีมรรยาททนายความ" ซึ่งประเภทของคดี และลักษณะของการประพฤติดมรรยาททนายความ จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

ในการควบคุมวิชาชีพทนายความ โดยเฉพาะในเรื่องของการประพฤติดมรรยาททนายความ มาตรา 51 พระราชบัญญัติทนายความ 2528 นั้นมุ่งที่จะควบคุมความประพฤติกับผู้ประกอบวิชาชีพทนายความอย่างเดียว ไม่รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมอื่น และยังมุ่งหมายที่จะบังคับใช้กับทนายความที่ได้รับอนุญาต และปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นทนายความเท่านั้น มิได้มุ่งหมายถึงหน้าที่หรือการปฏิบัติในทางส่วนตัวต่างๆ ไปของทนายความ อย่างไรก็ตามในการพิจารณาคดีมรรยาทจะต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไปว่าการประพฤติดมรรยาทของทนายความนั้นเป็นการประพฤติดังปฏิบัติในหน้าที่การเป็นทนายความ หรือการปฏิบัติในทางส่วนตัว

3.2 ลักษณะเฉพาะของคดีมรรยาททนายความ

การลงโทษในคดีมรรยาททนายความนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีที่มาจากความพยายามที่จะควบคุมและส่งเสริมผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ให้อยู่ในกรอบแห่งความประพฤติอันดีงาม ข้อบัญญัติทางจรรยาบรรณจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการควบคุมมรรยาทของทนายความ ซึ่งอาจมีลักษณะคล้ายกับกฎหมายอาญาที่เป็นกฎหมายที่

^๕ อนุชาติ คงมาลัย, "คดีมรรยาททนายความ", วารสารอัยการ, ปีที่ 6 ฉบับที่ 67 กรกฎาคม 2526, หน้า 29.

บัญญัติถึงลักษณะความผิดและกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดไว้ด้วย แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินคดีมรรยาทนายความไม่เหมือนกับคดีอาญา โดยมีลักษณะที่แตกต่างกันดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการลงโทษ การลงโทษในคดีมรรยาทนายความเป็นมาตรการอันหนึ่งที่ใช้ในการรักษาวินัย และควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและคุ้มครองลูกความผู้มอบหมายความลับและความไว้วางใจให้ไว้กับทนายความของตน ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการรักษามาตรฐานของวิชาชีพทนายความ ให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของประชาชน แม้ว่าการถูกลงโทษจะเป็นมาตรการที่พึงใช้เป็นอันดับสุดท้ายในการควบคุมมรรยาทนายความ การลงโทษในคดีมรรยาทนายความมิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นการตอบโต้หรือแก้แค้นต่อผู้ประพฤติผิดมรรยาท ส่วนการลงโทษทางอาญามีวัตถุประสงค์ที่จะให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมและเป็นการกระทำตอบแทนต่อการกระทำผิดหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการแก้แค้นทดแทนต่อผู้กระทำผิดในขณะเดียวกัน

2. ลักษณะของโทษ การลงโทษในคดีมรรยาทนายความเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับสถานะในทางวิชาชีพของทนายความเท่านั้นกล่าวคือ เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ อันพึงคาดหมายได้ของทนายความผู้ที่มีต่อสิทธิในการประกอบวิชาชีพซึ่งได้แก่โทษ ภาคทัณฑ์ ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกินสามปี หรือลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ ส่วนการลงโทษทางอาญาเป็นการตัดสิทธิ เสรีภาพหรือทรัพย์สินขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งได้แก่ โทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับหรือริบทรัพย์สิน ลักษณะของโทษทางอาญาจึงมีความรุนแรงกว่าโทษในคดีมรรยาทนายความ นอกจากนั้นเมื่อโทษทางอาญามีลักษณะเป็นการตัดสิทธิ เสรีภาพ หรือทรัพย์สินขั้นพื้นฐานของบุคคล การกำหนดความผิดทางอาญาจึงต้องกำหนดไว้โดยชัดเจนแน่นอน โดยถือหลัก "ไม่มีความผิดและไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย" (Nullum Crimen, nulla poena, sine lege) ซึ่งมีผลว่าการกำหนดความผิดทางอาญานั้น ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ทั้งการกระทำที่กฎหมายถือ

ว่าเป็นความผิด และทั้งโทษที่พึงมีสำหรับการกระทำผิดต่อกฎหมายนั้นแต่หลักนี้มิได้นำมาใช้ในการลงโทษในคดีมรรยาททนายความ เนื่องจากการลงโทษทางวินัยเป็นเพียงการตัดสิทธิหรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของทนายความ ที่มีต่อการประกอบวิชาชีพ ดังนั้นการกำหนดลักษณะความผิดในคดีมรรยาทสามารถปรับใช้ได้กับกรณีการประพฤติผิดมรรยาทของทนายความต่างๆ ได้ เช่น การประพฤติตนอันเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดีหรือเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ ทั้งนี้เพราะคำว่า การประพฤติตนอันเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดีนี้มีความหมายกว้าง ในการพิจารณาเรื่องดังกล่าวจึงต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงตามพฤติการณ์ของกรณีเป็นเรื่อง ๆ ไปโดยคำนึงถึงมาตรฐานหรือระดับและทัศนคติของสังคมที่มีต่อวิชาชีพทนายความเป็นแนวการพิจารณา

3. ความคล่องตัวของวิธีพิจารณา ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งคือลักษณะของคดีอาญานั้นจะอยู่ภายใต้กฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติทั้งสิ้น ในขณะที่คดีมรรยาททนายความอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่มีความคล่องตัว กฎเกณฑ์หรือวิธีพิจารณาที่ใช้อยู่นี้อาจมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับความยุติธรรมที่ควรจะเป็นโดยการออกข้อบังคับว่าด้วย การสอบสวนคดีมรรยาททนายความโดยสภาทนายความเอง ดังนั้นในคดีที่ทนายความไม่อาจถูกลงโทษในคดีอาญาได้นั้น ก็อาจถูกลงโทษในคดีมรรยาททนายความในความผิดอย่างเดียวกัน

4. เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ ในเรื่องของการลงโทษในคดีอาญา เมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้วศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของจำเลยในคดีอาญาโดยลำพังไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากตามบทบัญญัติในกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความผิด ได้บัญญัติโทษที่จะลงสำหรับลักษณะความผิดนั้นๆ เอาไว้แล้ว ดังนั้นศาลจะใช้ดุลพินิจที่จะลงโทษจำเลยให้ต่างไปจากที่กำหนดไว้ในกฎหมายไม่ได้ แต่ในคดีมรรยาททนายความนั้น คณะกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะกำหนดโทษ แก่ทนายความผู้ประพฤติผิดมรรยาททนายความในสถานใดได้ตามที่กำหนดไว้ เช่น ภาคทัณฑ์ ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดเวลาไม่เกินสามปีหรือลบล้างชื่อออกจากทะเบียนทนายความ เป็นต้น

ลักษณะเฉพาะของคดีมรยาททนายความ ที่แตกต่างกับคดีแพ่ง

1. ในคดีแพ่งนั้น ความรับผิดชอบของผู้ทำละเมิดนั้น ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการถูกรกระทำละเมิดนั้น ในขณะที่คดีมรยาททนายความนั้น ผลของการประพตติผิดมรยาททนายความไม่ได้มีผลกระทบต่อผู้ถูกรกระทำละเมิดโดยตรง หากแต่เป็นคดีวินัยของผู้ประกอบวิชาชีพทนายเท่านั้น

2. ในคดีมรยาททนายความ บทบัญญัติในเรื่องการสอบสวนและพิจารณาคดีมรยาททนายความนั้น ไม่มีส่วนใดหรือบทบัญญัติตอนใดที่แสดงให้เห็นสิทธิหรือประโยชน์แก่ผู้ถูกรกระทำละเมิด เช่นในคดีแพ่ง ทั้งนี้ เพราะการลงโทษในคดีมรยาททนายความ มิได้มีขึ้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่มีขึ้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมโดยทั่วไปและเป็นการรักษาศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของทนายความทั้งหลาย

3. บทบาทของผู้เสียหายในคดี ในคดีแพ่งโดยทั่วไปคู่ความหรือผู้เสียหายในคดีจะเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในคดี โดยจะต้องเป็นผู้ฟ้องคดี สืบพยานตลอดจนเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีของตน โดยมีศาลทำหน้าที่เป็นคนกลางคอยควบคุมการพิจารณาคดี แต่ในคดีมรยาททนายความผู้เสียหายไม่สามารถมีบทบาทในกระบวนการพิจารณาคดี ผู้เสียหายจะเป็นเพียงผู้กล่าวหาและมีหน้าที่เป็นเพียงพยานในคดีเท่านั้น สภาพการดำเนินคดีเป็นเรื่องระหว่าง ผู้ถูกกล่าวหากับคณะกรรมการสอบสวนเท่านั้น นอกจากนั้นคณะกรรมการมรยาททนายความสามารถใช้ดุลพินิจของตนอย่างเต็มที่ ในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีโดยไม่ผูกพันกับคำร้องหรือคำกล่าวหาของผู้เสียหาย

จากลักษณะความแตกต่างของ คดีมรยาททนายความกับคดีแพ่งและคดีอาญาจะพบว่า ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาต่างก็มีลักษณะเฉพาะของตนเองในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ทั้งในลักษณะของกฎหมายที่เป็นสาระบัญญัติและวิธีสบัญญัติ ซึ่งวัตถุประสงค์และแนวความคิดในคดีแพ่งและคดีอาญาก็มีลักษณะแตกต่างกันออกไปจากคดีมรยาททนายความ ดังนั้นการจะนำหลักเกณฑ์ไม่ว่าจะในกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญาไปใช้กับการดำเนินคดีมรยาททนายความจึงเป็น

การไม่สมควรอย่างยิ่ง ^{2/2} ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงแนวความคิดและวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีมรรยาททนายความเป็นสำคัญ และโดยที่ลักษณะพิเศษของคดีมรรยาททนายความนั้นถือเป็นคดีปกครอง ³ อันเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของส่วนรวม แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์บางประการซึ่งเป็นหลักสากลที่เป็นที่ยอมรับและถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ร่วมกันที่ใช้ได้ทั้งในกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา เช่น หลักเกณฑ์ในเรื่องการไม่มีส่วนได้เสีย หรือหลักเกณฑ์ในเรื่องการรับฟังความทั้งสองฝ่าย ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์สากลและเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ ซึ่งนำมาใช้ในการดำเนินคดีมรรยาททนายความด้วย แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาความอื่นๆ นั้น ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะได้มีการบัญญัติเป็นหลักเกณฑ์เฉพาะที่ใช้กับคดีมรรยาททนายความโดยตรง ทั้งนี้เพื่อนักกฎหมายซึ่งเป็นกรรมการสอบสวนและผู้เกี่ยวข้อง จะได้เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะและวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีมรรยาททนายความ อันที่จริงแล้วผู้เขียนเห็นว่าลักษณะการดำเนินคดีมรรยาททนายความมีพื้นฐานคล้ายคลึงกับการดำเนินคดีวินัยข้าราชการมาก เพราะเนื่องจากการควบคุมวิชาชีพต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น แพทย์ สถาปัตย์ หรือข้าราชการ นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อยกมาตรฐานวิชาชีพและเป็นการคุ้มครองประชาชนและสถาบันของวิชาชีพนั้นๆ ดังนั้นจะใช้หลักเกณฑ์ในคดีแพ่งและคดีอาญามาเป็นแนวทางในการดำเนินคดี จึงไม่น่าจะต้องตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

^{2/2} โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2380/2534

³ คำสั่งสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความที่ 28/2534

เนื่องจากคดีมรรยาททนายความเป็นคดีปกครองอันเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของส่วนรวม เมื่อข้อเท็จจริงในชั้นคณะกรรมการสอบสวนฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาประพฤติผิดข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความในข้อใด คณะกรรมการมรรยาททนายความและคณะกรรมการสภาทนายความ ข้อบทที่จะพิจารณาปรับบทให้ถูกต้องตามข้อกฎหมายที่ถูกต้องได้

3.3 ขอบเขตของคดีมรรยาทนายความ

โดยที่พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 นี้ได้ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2528 โดยยกเลิกกฎหมายและข้อบังคับอื่นๆในส่วนที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้อันเกี่ยวข้องกับกิจการของทนายความ และให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ทั่วราชอาณาจักร จึงมีผลทำให้ใช้บังคับแก่ทนายความทั่วราชอาณาจักรที่ยื่นขอจดทะเบียนรับอนุญาตว่าความต่อสภาทนายความและอยู่ภายใต้กฎ และข้อบังคับที่สภาทนายได้บัญญัติ รวมถึงข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความ ดังนั้นสภาทนายความจึงเป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่คอยสอดส่องควบคุมดูแลความประพฤติของทนายความ

3.4 ลักษณะความผิดที่จะเข้าข่ายเป็นคดีมรรยาทนายความ

ในหัวข้อที่แล้วได้กล่าวถึง ความหมายและขอบเขตของคดีมรรยาทนายความไปแล้ว ในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงลักษณะหรือประเภทที่จะเข้าข่ายเป็นคดีมรรยาทนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นกฎหมายในส่วนสาระบัญญัติที่กำหนดลักษณะความผิดในแต่ละประเภทไว้ โดยพิจารณาแยกเป็นการประพฤติดิต่อ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมายและการประพฤติดิต่อ ลูกความ บุคคลภายนอก และอื่น ๆ

3.4.1 การประพฤติดิต่อศาลและในศาล

ศาล หมายความว่ารวมถึงผู้พิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(1) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(1) การปฏิบัติต่อศาลมีหลักเกณฑ์ที่ได้บัญญัติดังนี้

มรรยาทต่อศาลและในศาล

ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ข้อ 5. "การที่ทนายความไม่รับหน้าที่เมื่อผู้พิพากษาได้ขอแรงให้เป็นทนายความแก่ต่างในคดีอาญา เว้นแต่จะมีข้อกั้ตัวโดยสมควร" ในคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 173 วรรคแรก วางบทบัญญัติไว้ว่า ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป และในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน

17 ปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการก็ให้ศาลตั้งทนายให้ และในวรรคสองวางบทบัญญัติไว้ว่า ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีแต่ไม่ถึง 10 ปี ถ้าจำเลยแถลงต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาว่าจำเลยยากจนและต้องการทนาย ก็ให้ศาลตั้งทนายให้จำเลย

บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว มีพื้นฐานแห่งเจตนารมณ์ในการที่จะมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลย ผู้ซึ่งได้รับการสันนิษฐานไว้เบื้องต้นก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง (Presumption of innocence) และวิธีการที่จะทำให้หลักพื้นฐานดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ ซึ่งนานาอารยประเทศต่างยอมรับ คือการให้จำเลยมีสิทธิจะมีทนาย (Right to Counsel) แก่ต่างต่อสู้อย่างเต็มที่ ซึ่งการที่รัฐยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือจำเลยในเรื่องทนายความ โดยการขอแรงทนายความที่ขึ้นบัญชีประจำศาลต่างๆไว้ กรณีจึงเกิดมีทนายความขอแรงขึ้นมา ซึ่งเมื่อศาลพบคดีที่เข้าข่ายกรณีมาตรา 173⁴ ดังกล่าวศาลก็จะมีหนังสือขอแรงทนายความ ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับทนายความขอแรงที่พบมากที่สุดคือ กรณีทนายความไม่รับหน้าที่เมื่อศาลได้ขอแรงให้เป็นทนายความ ซึ่งหากไม่มีเหตุอันควรแล้ว ถือว่าเป็นการประพฤติดมรรยาทต่อศาลหรือทนายความขอแรงบางท่านที่รับหน้าที่ทนายความขาดความกระตือรือร้นในการดำเนินคดี โดยทนายความเหล่านี้จะปฏิบัติตามที่เรื่อยๆ เปื่อยๆ โดยโยนภาระการกำหนดแนวทางต่อสู้คดีขึ้นอยู่กับจำเลย ซึ่งไม่มีความเข้าใจในเชิงคดีได้เพียงพอ

⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1119/2482 ศาลขอแรงทนายความให้เป็นทนายความแก่ต่างจำเลยในคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ได้ โดยไม่จำเป็นต้องปรากฏว่าจำเลยเป็นคนยากไร้หรือไม่ ถ้าทนายความจงใจหลีกเลี่ยงไม่รับเข้าแก่ต่าง ก็เป็นการผิดข้อบังคับมรรยาททนายความ พ.ศ. 2458 ข้อ 12 และมีความผิดตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2477 มาตรา 12 ข้อ 4. และคำสั่งสภานายกพิเศษ แห่งสภาทนายความที่ 5/2534 และ 11/2534.

สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ทนายความขอแรงไม่รับหน้าที่เป็นทนายความ หรือรับหน้าที่เป็นทนายความแต่ปฏิบัติหน้าที่แบบขาดความกระตือรือร้น คือเมื่อทนายความที่ขึ้นบัญชีทนายความขอแรงไว้ตามศาลต่างๆ แต่ไม่ได้รับหนังสือจากศาลในเรื่องการขอแรงทนายความ อาจมีสาเหตุจากการย้ายภูมิลำเนาหรือเสียชีวิต ทนายความเหล่านั้นจึงไม่สามารถทราบถึงความประสงค์ของศาลได้ หรือในกรณีที่ทนายความขาดความกระตือรือร้นอาจมีสาเหตุมาจากทนายความผู้นั้นขาดประสบการณ์ในการว่าความ หรือทนายความผู้นั้นอาจจะมีคดีในความรับผิดชอบมาก จนไม่สามารถดำเนินคดีที่ศาลขอแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามสาเหตุหลักประการหนึ่งที่ทำให้ทนายความขอแรง ไม่รับหน้าที่ศาลขอแรงหรือไม่กระตือรือร้นในการดำเนินคดีนั้นก็คือเรื่องค่าตอบแทน เพราะในคดีขอแรงทนายความนั้น ผู้รับคดีขอแรงจะไม่ได้รับค่าตอบแทน หรือหากได้รับก็จะได้รับค่าตอบแทนเพียงเล็กน้อย ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ทำให้คดีขอแรงมิได้รับการเหลียวแลเท่าที่ควร ซึ่งผลร้ายย่อมตกอยู่กับแก้ตัวจำเลย^๕ ดังนั้นบทบัญญัติเรื่องทนายความขอแรงจึงมีความจำเป็นต้องบัญญัติเป็นข้อบังคับในเรื่องมรรยาทของทนายความ เพื่อเป็นแนวธรรมทางวิชาชีพสรรสร้างประโยชน์แก่สังคม มิใช่มุ่งหวังจะว่าจ้างโดยกำหนดค่าตอบแทน

" ข้อ 6 การที่ทนายความไม่เคารพยังเกรงอำนาจศาล หรือการกระทำการใดอันเป็นการดูหมิ่นศาล หรือผู้พิพากษาในศาลหรือนอกศาล อันเป็นการทำให้เสื่อมเสียอำนาจศาลหรือผู้พิพากษา ถือเป็นการประพฤติผิดมรรยาทต่อศาล" และอาจถึงขั้นละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31 ประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล หรือการกระทำอื่นๆ ตาม (1) ถึง (5) และมาตรา 32 เป็นความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 198 การกระทำที่เป็นการประพฤติผิดมรรยาทอาจไม่ถึงกับเป็นการละเมิดอำนาจศาลหรือผิดอาญาก็ได้ การดูหมิ่นศาลเป็นการกระทำการไม่เคารพยำเกรงอาจเป็น

^๕ สุพิศ ปราณีตพลกรัง, "ทนายขอแรงกับบทบาทที่น่าทบทวน", บทบัณฑิตย์ เล่มที่ 43 ตอน 4 ธันวาคม 2530, หน้า 81-84.

ทั้งการกระทำหรือไม่กระทำและอาจเป็นการกระทำหรือละเว้นกระทำทั้งในหรือนอกศาล^๘

ทนายความที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในบริเวณศาลยุติธรรมหรือในขณะว่าความต้องปฏิบัติตัวตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับบรรยายท

การใช้ถ้อยคำเรียกขานผู้พิพากษาในขณะนั่งพิจารณาคดีต้องเป็นถ้อยคำที่สุภาพตามความนิยมทั่วไป ไม่ควรเป็นคำขยอจนเกินไป การโต้เถียงระหว่างคู่ความ ควรกล่าวต่อศาลไม่ใช่กล่าวเถียงโดยตรงกับอีกฝ่ายหนึ่ง

การเคารพยำเกรงศาลไม่หมายความว่าเลยไปถึงไม่ให้มีความเห็นขัดแย้งหรือไม่ให้โต้เถียงศาลเลย ตรงกันข้ามเป็นเรื่องที่ศาลยินดีรับฟัง แต่เป็นหน้าที่และมรรยาทที่ทนายความต้องทำโดยเคารพศาลในการโต้แย้งหรือโต้เถียงกับศาล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกริยาท่าทางถ้อยคำที่ใช้ในการถกเถียงกับศาล คุณสมบัติให้ความเคารพอยู่เสมออย่างจริงจัง การทำงานของทนายความต้องเป็นอิสระและทำด้วยความกล้า (independence and courage)

" ข้อ 7 การที่ทนาย กล่าวความหรือทำเอกสารหรือหลักฐานเท็จ หรือใช้กลอุบายลวงให้ศาลหลง หรือกระทำการใดเพื่อทวนคำสั่งอันเป็นการทำให้เสื่อมเสียอำนาจศาลหรือ ผู้พิพากษา ถือเป็นการประพฤติผิดมรรยาท" ข้อนี้มุ่งถึงการ

-----
^๘ คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๐๑,๙๐๒/๒๔๖๕ คดีนี้กล่าวหาทนายความกระทำผิดโดยไม่เคารพ ยำเกรงอำนาจศาลและผู้พิพากษานั้น เรื่องที่กล่าวหา ก็คือ หลวงอุปชานทนายความลงข่าวในหนังสือพิมพ์วชิรญาณ ฉบับลงวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ จั่วหน้าเรื่องว่า "น่าสรรเสริญ" แต่ตำเนิรความประชดเสียดสี พระยาธรรมสารเนตอธิบดีผู้พิพากษาศาลโบริสภา ในเชิงหาว่าบังคับคดีไม่เป็นธรรมในคดีต่างๆ หลายเรื่องซึ่งได้กล่าวไว้ในหนังสือพิมพ์นั้น กรรมการศาลฎีกาเห็นว่าเป็นผิดฐานไม่ยำเกรงอำนาจศาล ดูหมิ่นประมาทศาลแลตุลาการ ต้องตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความข้อ ๑.

กล่าวเท็จต่อศาล หรือการใช้กลอุบายลวงให้ศาลหลงไม่ว่าจะด้วยวิธีการอย่างใด ๆ อันจะส่งผลให้เกิด การหลงเชื่อหรือเข้าใจผิดของศาลแล้ว ถือว่าเป็นการประพฤติ ผิดมรรยาทและอาจผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วย

"ข้อ 8 ทนายความผู้สมรู้เป็นใจโดยตรงหรือทางอ้อม เพื่อทำ พยานหลักฐานเท็จหรือเสี้ยมสอนพยานให้เบิกความเท็จหรือโดยปกปิดข้อเท็จจริง^๗ ถ้าพยานหลักฐานใด ๆ ซึ่งควรนำมายื่นต่อศาล หรือสัญญาจะให้สินบนแก่ เจ้าพนักงาน หรือสมรู้เป็นใจในการให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน"

ทนายส่วนใหญ่ก่อนสืบพยาน มักจะทบทวนคำเบิกความให้พยานตอบก่อน ที่เข้าสืบพยานจริงๆ พยานเองก็มักจะถามทนายความเสมอว่าตนจะต้องเบิกความ อย่างไร มีบางครั้งเมื่อก่อนเวลาไปเบิกความต่อศาลทนายความมักจะจดคำถาม คำตอบไว้ให้พยานท่องจำเพื่อเบิกความตามที่จดบันทึกไว้ให้ซึ่งโดยแท้จริงเป็นสิ่งที่ ไม่สมควรเพราะการสืบพยานในศาลทนายความมีหน้าที่ไต่ถามเอาความจริงจาก พยาน ไม่ใช่เป็นการกะเกณฑ์ให้พยานตอบอย่างนี้อย่างโน้นเพื่อต้องการชนะคดี ทนายความจะต้องถามพยานในเรื่องที่พยานรู้เห็นและพยานก็ต้องตอบคำถาม เท่าที่พยานรู้เห็น ซึ่งประเด็นนี้ทนายความจะต้องคอยท้วงมิให้พยานกระทำเช่นนั้น ซึ่งหากว่าทนายความปล่อยให้พยานเบิกความเท็จซึ่งไม่ตรงกับความจริงหรือสอน ให้พยานเบิกความเช่นนั้น ถือว่าทนายความผู้นั้นประพฤติผิดมรรยาท ฎีกาที่ 165 /2454 โวหารกรมสวัสดิ์ 192 มีว่า "ความประพฤติของหม่อมราชวงศ์เชย ปรากฏในสำนวนนั้นว่า หาเลี้ยงชีพทางทนายความว่าความ ที่ชอบจะตั้งหน้า รักษาสัตย์สุจริตเชิดชูราชันติสาร แต่นี้กลับมาพยายามกระทำพยานเท็จทำลายล้าง ยุติธรรม ดังนี้เห็นด้วยเกล้าฯว่าไม่ควรอนุญาตให้หม่อมราชวงศ์เชยเป็นทนายว่า

^๗ คำพิพากษาฎีกาที่ 901, 902/2465

^๘ คำพิพากษาฎีกาที่ 73/2461 ทนายความเสี้ยมสอนจำเลยให้รับ สารภาพในชั้นไต่สวนแล้ว ให้กลับถ้อยคำปฎิเสธต่อศาลนั้น เป็นการประพฤติ ผิดมรรยาททนายความฯ และคำสั่งสภานายกพิเศษ แห่งสภาทนายความที่ 28/2534

ความของราษฎรได้ในศาลยุติธรรมต่อไป"^๑

3.4.2 การประพจน์ผิดมรรยาท่อนนายความด้วยกัน

การปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพต้องอาศัยผู้ร่วมงานหลายฝ่ายนอกจากศาลแล้วยังมีนายฝ่ายตรงข้าม พยานที่เข้ามาให้การแก่ศาลรวมทั้งผู้ร่วมสำนักงานที่ช่วยทำงานในหน้าที่สำเร็จไปด้วยดี ส่วนตัวทนายความเองก็ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในมรรยาทที่ดีตามมาตรฐานของข้อบังคับที่สภาทนายได้บัญญัติไว้ เช่น ในข้อ 18 ทนายความต้องไม่ประกอบอาชีพดำเนินธุรกิจหรือประพจน์ตนอันเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดี หรือเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ

ในข้อนี้ เป็นบทบัญญัติทั่วไปกว้างๆ เพื่อให้ทนายความยึดถือเป็นแนวทางประกอบวิชาชีพ ซึ่งบทบัญญัติเช่นนี้โดยตัวเองแล้วไม่สามารถบังคับหรือระบุให้แน่ชัดลงไปถึงแนวทางหรือวิธีการประกอบวิชาชีพของทนายความ คงจะต้องอาศัยคุณธรรมและสามัญสำนึกของทนายความเองที่จะเป็นแนวทางในการประกอบวิชาชีพ โดยยึดถือศีลธรรมตลอดจนศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความเอง

"ข้อ 16 แย้งหรือทำการใดในลักษณะประมุขคดีที่มีทนายความอื่นว่าต่างแก่ต่างอยู่แล้วมาว่าหรือรับหรือสัญญาว่าจะรับว่าต่าง แก่ต่างในคดีที่รู้ว่ามีทนายความอื่นว่าอยู่แล้วเว้นแต่

1. ได้รับความยินยอมจากทนายความที่ว่าความอยู่ในเรื่องนั้นแล้ว
2. มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าตัวความได้ถอนทนายความคนก่อนจากการเป็นทนายความของเขาแล้ว หรือ

^๑ จิตติ ดิงศภัทย์, หลักวิชาชีพนักกฎหมาย, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533, หน้า 41.

3. ทนายความผู้ว่าความในเรื่องนั้นปฏิเสธหรือแสดงความไม่สมัครใจที่จะว่าความในคดีนั้นต่อไปแล้ว

ข้อนี้ไม่ห้ามการที่ลูกความจะแต่งทนายความเข้าร่วมทำงานกับทนายความอื่นในคดีเรื่องหนึ่งและไม่ควรมองในแง่ว่าลูกความไม่ไว้วางใจทนายความคนเดิมเป็นเรื่องความสมัครใจของลูกความโดยเฉพาะถ้ารู้สึกว่าการที่ทนายคนเดิมไม่พอใจทนายความคนใหม่ก็ไม่ควรเข้าร่วม อย่างไรก็ตามถือเป็นสิทธิที่ทนายความต้องแนะนำลูกความซึ่งขอความช่วยเหลือเพราะเห็นว่า ทนายความที่มีอยู่แล้วนั้นไม่เชื่อหรือละเลยต่อหน้าที่ ซึ่งทนายความคนใหม่ต้องช่วยโดยปราศจากความหวั่นเกรงหรือเห็นแก่หน้ากัน โดยทั่วไปก็ควรแจ้งให้ทนายความคนเดิมนั้นทราบข้อที่ถูกล่าวหนานี้ก่อน

"ข้อ 17. ห้ามประกาศโฆษณาหรือยอมให้ผู้อื่นประกาศโฆษณาใดๆ ดังต่อไปนี้

1. อัตราค่าจ้างว่าความ หรือแจ้งว่าไม่เรียกร้องค่าจ้างว่าความ เว้นแต่การประกาศโฆษณาของทนายความเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งดำเนินการโดยสภาทนายความเอง หรือโดยสถาบันสมาคม องค์กร หรือส่วนราชการใดที่เกี่ยวข้อง หรือ

2. ชื่อ คุณวุฒิ ตำแหน่ง ถิ่นที่อยู่หรือสำนักงานอื่นเป็นไปในทางโอ้อวดเป็นเชิงชักชวนให้ผู้มี อรรถคดี มาหาเพื่อเป็นทนายความว่าต่างหรือ แก่ต่างให้ เว้นแต่การแสดงชื่อ คุณวุฒิ หรืออื่นๆ ดังกล่าวตามสมควรโดยสุภาพ

การแจ้งความโฆษณาหาลูกค้าเป็นการที่พึงกระทำในการค้า แต่เป็นการต้องห้ามสำหรับทนายความ การโฆษณานี้จะทำโดยวิธีใดก็ต้อห้ามทั้งสิ้นไม่ว่าโดยตรงโดยอ้อม โดยใบปลิว แจ้งความป้ายสำนักงานการสัมภาษณ์ลงหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นการยกย่องตัวเอง แต่การใช้นามบัตรตามประเพณีนิยมไม่ต้องห้าม การลงข้อความในสิ่งพิมพ์สำหรับวิชาชีพกฎหมายโดยเฉพาะ

ควรทราบซึ่งไม่เป็นการลวงให้หลง แต่ต้องไม่ยกยอหรืออวดอ้างสรรพคุณลง
 ในเอกสารทางวิชาชีพเพื่อประโยชน์ให้ทนายความด้วยกันทราบจะได้ใช้บริการ
 ของตนได้ ถือว่าทำไม่ได้ต้องห้าม การตอบปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของเอกชนคนใด
 ทางหนังสือพิมพ์ก็ต้องห้ามคงถือเป็นการโฆษณาตนเองโดยอ้อม แต่ไม่ห้ามการ
 เขียนบทความที่ให้ความรู้ทางกฎหมาย ซึ่งในเรื่องนี้ควรศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐาน
 ของต่างประเทศว่าการโฆษณานั้นควรอยู่ในระดับแค่ไหนเพียงใด อันจะเป็น
 การผิดมรรยาท

การแจ้งโฆษณา อัตราค่าทนายความที่ตนเรียกเก็บก็ต้องห้ามเช่นกัน
 ค่าใช้จ่ายและค่าตอบแทน

ในเรื่องค่าใช้จ่ายและค่าตอบแทน เป็นปัญหาสำคัญ เรื่องหนึ่งที่สภาทนาย
 ความต้องเข้ามารับรู้ ลูกความไม่ควรให้ทนายความออกค่าใช้จ่ายในคดีแทนตน
 แต่ถ้าทนายความออกค่าใช้จ่ายทดรองไปก่อนโดยสุจริตลูกความต้องชี้คืนภายหลัง
 การที่ทนายความช่วยว่าความให้แก่ลูกความในคดีขอแรง โดยจำเลยไม่มีเงินว่า
 จ้างทนายนั้น ไม่ถือเป็นการที่ทนายความช่วยออกค่าใช้จ่ายในการเป็นความให้แก่
 ลูกความ แต่ศาลอาจกำหนดค่าใช้จ่ายให้แก่ทนายความผู้นั้นได้

อย่างไรก็ตามในเรื่องค่าตอบแทนในการว่าความนั้น แม้ว่าสัญญาจ้างว่า
 ความจะเป็นสัญญาจ้างทำของอย่างหนึ่ง แต่วัตถุประสงค์ของสัญญาคือการให้บริการ
 ว่าความและคุ้มครองลูกความผู้มอบหมายความลับและความไว้วางใจให้กับทนาย
 เพื่อดูแลและปกป้องผลประโยชน์ของตนอันเป็นมรรยาทที่สำคัญที่สุด ดังนั้นเงิน
 หรือทรัพย์สินที่ทนายความรับไว้จากคู่กรณีฝ่ายตรงข้ามแทนลูกความ แล้วยึดหน่วง
 ไว้เป็นค่าตอบแทนหรือหักกลบลบหนี้เป็นค่าตอบแทนนั้น ถือเป็นคนละกรณีกับสิทธิ
 เรียกร้องค่าจ้างว่าความที่ทนายความจะพึงมีต่อลูกความของตน กล่าวคือแม้ทนาย
 ความจะมีสิทธิเรียกร้องค่าจ้างว่าความจากลูกความอย่างไร ก็หาอาจอ้างมา
 เป็นเหตุที่จะหน่วงเหนี่ยวเงินหรือทรัพย์สินของลูกความไว้ไม่ได้ ตามนัยคำสั่ง
 สภานายกพิเศษ แห่งสภาทนายความที่ 3/2531, 12/2533 และ 19/2534

ส่วนในเรื่องค่าตอบแทนในการว่าความนั้น แต่เดิมตามพระราชบัญญัติ

ทนายความ พ.ศ. 2477 กำหนดห้ามมิให้ทนายความเรียกค่าจ้างว่าความโดยวิธีแบ่งเอาส่วนจากทรัพย์สินที่เป็นมูลพิพาทอันจะพึงได้แก่ลูกความ ไม่ว่าจะเรียกร้องแบ่งส่วนที่เปอร์เซ็นต์ โดยศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาไว้ในลักษณะเป็นการขัดต่อบทบัญญัติกฎหมายและถือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย อย่างไรก็ตามแม้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 จะมีได้กำหนดเรื่องการห้ามเรียกค่าจ้างว่าความโดยการแบ่งเอาส่วนจากทรัพย์สินที่เป็นมูลพิพาทพิพาทไว้ แต่แนวคำวินิจฉัยในเรื่องนี้ยังคงยึดถือหลักเกณฑ์เดิมตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2477 อยู่ โดยถือว่าเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน¹⁰

ทนายความจะให้ค่านายหน้าหรือสินจ้างรางวัลแก่ผู้ต้องหาความมาให้ตนว่าไม่ได้ ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ข้อ 19 "ห้ามทนายความ ยินยอมตกลงหรือให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ค่านายหน้า หรือบำเหน็จรางวัลใด ๆ ด้วยทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด ๆ แก่ผู้ต้องหาตีความหรือนาคตีความมาให้ หรือมีคนประจำสำนักงานดำเนินการจัดหาตีความมาให้ว่า โดยทนายความผู้นั้นคิดค่าส่วนลดของค่าจ้างให้ หรือให้เงินเดือนหรือเงินจำนวนหนึ่งจำนวนใดหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด ๆ แก่ผู้ต้องหาตีความมาให้นั้น แม้บุคคลผู้ต้องหาตีความมาให้โดยลักษณะดังกล่าวจะเป็นเสมือนลูกจ้างประจำสำนักงานของทนายความผู้นั้นก็ตาม"

ทนายความจะแบ่งค่าทนายความกับคนอื่นที่ไม่ใช่ทนายความไม่ได้ การแบ่งค่าทนายความกับทนายความคนอื่นต้องแบ่งตามผลงานหรือความรับผิดชอบในคดีนั้น จะมีคนกลางติดต่อระหว่างทนายความกับลูกความไม่ได้เป็นเรื่องที่ทนายความกับลูกความต้องติดต่อกันเองโดยตรง และเป็นกิจการอันอาศัยคุณสมบัติเฉพาะตัวทนายความ แต่ทนายความอาจรับว่าความให้แก่บุคคลในความรับผิดชอบขององค์กร เช่น คนของบริษัทที่เป็นตัวความผู้จ้างทนายความนั้นเองได้

¹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 323/2477, 871/2477, 988/2507, 492/2511

3.4.3 การประพจน์ติดต่อลูกค้า บุคคลภายนอก และอื่น ๆ

ทนายความต้องปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่างทุกเมื่อด้วยความซื่อสัตย์สุจริต หน้าที่ที่ทนายความถือว่าเป็นภารกิจอันสำคัญของวิชาชีพทนายความคือ การให้บริการแก่ลูกค้าความอาจโดยสัญญาหรือโดยศาลแต่งตั้ง ทนายความต้องให้บริการแก่ลูกค้าความให้สมประโยชน์ของลูกค้าความอย่างสุดฝีมือและระมัดระวังต้องรักษาไว้ซึ่งความไว้วางใจที่ลูกค้าความมีต่อตน ไม่เอาเปรียบจากความไม่รู้เท่าทันของลูกค้าความ เครื่องครัดในเรื่องการเงินของลูกค้าความต้องอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของลูกค้าความจนสุดความสามารถ แต่ต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายและหลักธรรมของวิชาชีพ

ข้อบังคับทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ข้อ 9 ห้ามทนายความ"กระทำการใดอันเป็นการยุยงส่งเสริมให้มีการฟ้องร้องคดีกันในกรณีอันหามูลมิได้" ข้อนี้เป็นการยุยงให้เขาเป็นความฟ้องร้องกัน หรือเรื่องไม่มีมูลไปยุยงให้ฟ้องกันเพื่อทนายความผู้นั้นจะได้ประโยชน์จากการเป็นทนายความว่าต่างแก้ต่าง¹¹ อย่างนี้ถือเป็นการผิดมรรยาททนายความและในข้อ 10 ห้ามทนายความ"ใช้อุบายอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวต่อไปนี้ เพื่อจูงใจให้ผู้ใดมอบคดีให้ว่าต่างหรือแก้ต่าง

1. หลอกหลวงให้เขาหลง ว่าคดีนั้นจะชนะ เมื่อตนรู้สึกแก้ไขว่าจะแพ้
2. อวดอ้างว่าตนมีความรู้ยิ่งกว่าทนายความอื่น
3. อวดอ้างว่าเกี่ยวเป็นสมัครพรรคพวกรู้จักคุ้นกับผู้ใดอันกระทำให้เขาหลงว่าตนสามารถจะทำให้เขาได้รับผลเป็นพิเศษนอกจากทางว่าความ หรือหลอกหลวงว่าจะชักนำจูงใจให้ผู้นั้นช่วยเหลือคดีในทางใดๆ ได้หรือไปโอ้อวดว่าสนิทชิดชมกับผู้พิพากษาเป็นพิเศษ ถ้าให้ตนทำคดีมีหวังชนะแน่ๆ ถึงจะมีความสนิทชิดชอบอย่างไรก็พูดไม่ได้ พูดไปเขาว่าแอบอ้างหรือไปขู่ว่าไม่ให้ทำคดีนี้จะใช้อิทธิพลบีบบังคับคดีตั้งขึ้นถือว่าผิดมรรยาททนายความ

"ข้อ 11 ห้ามทนายความเปิดเผยความลับของลูกค้าความที่ได้รู้ในหน้าที่

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 901,902/2465

ของนายความเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากลูกความนั้นแล้วหรือโดยอำนาจศาล"

นายความอยู่ในฐานะที่รู้ความลับของลูกความเป็นเอกลักษณ์และหน้าที่ที่จะไม่เปิดเผยความลับนั้น ถ้าเปิดเผยความลับโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 323 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 92 วรรค 3 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 231 (2) วรรค 2 หน้าที่นั้นมีอยู่ตลอดไปจนหลังจากที่คดีเสร็จสิ้นไปแล้วด้วย แม้จะไปทำงานที่อื่นที่อาจต้องนำความลับของลูกความที่ได้ทราบมาเปิดเผยที่ทำงานนั้นไม่ได้ ถ้าทำงานอยู่ก็ต้องออกจากงานนั้นจะคงทำงานนั้นอยู่ต่อไปไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะมีทางอื่นที่อาจทราบข้อที่เป็นความลับนั้นได้ด้วย ก็ไม่เป็นเหตุให้นายความไม่มีหน้าที่เก็บรักษาความลับนั้น ¹²

"ข้อ 13 ห้ามนายความรับปรึกษาหารือหรือได้รู้เรื่องกรณีแห่งคดีใดโดยหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายหนึ่ง แล้วภายหลังไปรับเป็นนายความหรือใช้ความรู้ที่ได้มานั้นช่วยเหลือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นปรปักษ์อยู่ในกรณีเดียวกัน" ¹³

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 789/2459 นายความทำหนังสือปลอมให้แก่ลูกความของตนแล้วกลับเปิดเผยความลับนั้นให้แก่ลูกความฝ่ายโน้นทราบ และเข้าเป็นพยานให้ลูกความฝ่ายโน้นด้วย เป็นการผิดต่อมรรยาทนายความ แม้ว่าเหตุนี้จะเกิดก่อนให้พระราชบัญญัติทนายความก็ดี จำเลยหาพ้นความผิดไม่

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 173/2460 นายพ่อนเป็นทนายจำเลยในคดีศาลแพ่ง ครั้นศาลตัดสินให้จำเลยแพ้ความแล้ว นายพ่อนขอถอนตัวจากการเป็นทนายจำเลยไปเป็นทนายคนอื่น ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลต่างประเทศ แล้วนายพ่อนได้ทำยอมกับจำเลยเอาที่ส่วน ซึ่งโจทก์ในศาลแพ่งอาศัยไว้ ไปยกให้โจทก์ในศาลต่างประเทศ ตัดสินว่าเป็นผิดมรรยาทนายความ

และคำสั่งสภานายกพิเศษ แห่งสภาทนายความที่ 18/2533 และ 18/2534 ผู้ถูกกล่าวหาปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกความทราบหรือใช้ความรู้ที่ได้มานั้นช่วยเหลือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเป็นการผิด ข้อบังคับมรรยาทนายความข้อ 13.

ข้อนี้หมายถึงการรับเป็นทนายฝ่ายหนึ่งรู้ต้นลึกหนาบางของตัวความผิดแล้ว เสร็จแล้วกลับไปรับเป็นทนายความให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นการประพฤติผิดมรรยาท ดังนั้นเมื่อรู้เรื่องของฝ่ายใดแล้ว จะไปรับเป็นทนายให้อีกฝ่ายที่เป็นปรปักษ์ไม่ได้ แต่กรณีได้รับปรึกษาหรือได้รู้เรื่องกรณีแห่งคดี ต้องเป็นการรู้มาโดยหน้าที่ถ้ารู้มาโดยไม่ใช้หน้าที่ไม่เข้าข้อนี้ เช่นทนายความขับรถยนต์ไปถูระเหอญไปเห็นรถยนต์ของคู่กรณีชนกันต่อหน้าอย่างนี้ถือว่ารู้เหมือนกัน แต่ไม่ใช่รู้โดยหน้าที่แม้ไปรับเป็นทนายความให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีนี้ ก็ไม่เป็นผิดมรรยาททนายความ ถ้าเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องโดยหน้าที่ตามความหมายของกฎหมาย สมมุติมีคนมาปรึกษาคดีนำพยานหลักฐานต่างๆ มาให้ดูด้วย เราตรวจสอบดูแล้วเห็นและเข้าใจเอกสารแล้ว เรียกค่าจ้างว่าความจำนวนหนึ่งแสนบาท ฝ่ายที่มาปรึกษาเห็นว่าเรียกค่าทนายสูงเกินไปไม่ตกลงจ้างให้ว่าคดี ภายหลังเราจะไปรับเป็นทนายแก้ต่างให้อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมาจ้างเราเป็นทนายความแก้คดีให้ ดังนั้นจะถือว่าเรารู้โดยหน้าที่ตามความหมายของกฎหมายแล้วถือเป็นความผิดมรรยาททนายความ ค่าพิพากษาฎีกาที่ 680/2489

"ข้อ 14 ห้ามทนายความรับเป็นทนายความแล้วภายหลังใช้อุบายด้วยประการใด ๆ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เพื่อให้ตนได้รับประโยชน์นอกเหนือจากที่ลูกความได้ตกลงสัญญาให้"

ข้อนี้กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าริตเงินลูกความนั่นเอง เช่นตกลงค่าทนายไว้ 10,000.-บาท พอสืบพยานไปได้ 1 ปาก ขอเพิ่มค่าทนายเป็น 20,000.-บาท ถ้าไม่ให้ก็จะชักพยานให้เสียหายแก่คดี หรือว่าความให้ลูกความติดคุกไปเลย เช่นนี้ถือเป็น การประพฤติผิดมรรยาททนายความ

"ข้อ 12 ห้ามทนายความกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวดังต่อไปนี้ อันอาจทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของลูกความ

- (1) จงใจขาดนัด หรือทอดทิ้งคดี

(2) จงใจละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำอันเกี่ยวข้องแก่การดำเนินคดีแห่ง
 ลुकความของตน หรือปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกความทราบ
 ทนายความต้องอุทิศเวลาให้แก่ลูกความเมื่อรับว่าความให้ เขาแล้วทนาย
 ความจะต้องเตรียมเอกสาร พยานหลักฐานต่างๆ ทั้งทางข้อเท็จจริงและข้อ
 กฎหมาย อีกทั้งต้องทุ่มเททั้งร่างกายและจิตใจให้กับงานที่ได้รับมอบหมาย การจงใจ
 ขาดนัดหรือทอดทิ้งคดี โดยไม่มีเหตุอันควรจะสร้างผลเสียหายให้แก่ลูกความอย่าง
 มากมาย ผลของการจงใจขาดนัด หรือทอดทิ้งคดีนั้นศาลอาจมีคำสั่งจำหน่ายคดีหรือ
 ยกฟ้องคดีไปแล้ว ซึ่งผลเสียหายดังกล่าวย่อมตกอยู่กับลูกความ ดังนั้นทนายความที่
 จงใจขาดนัดหรือทอดทิ้งคดีนั้นจึงถือว่าผิดมรรยาททนายความ ¹⁴

ส่วนในเรื่องของการละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำอันเกี่ยวข้องแก่การดำเนินคดี
 แห่งลูกความหรือการปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกความทราบอันจะทำให้เสื่อมเสีย
 ประโยชน์ของลูกความ¹⁵ ได้แก่ ลูกความร้องเรียนว่าทนายความรับดำเนินการฟ้อง
 คดีเรียกเงิน 2 แสนบาทแล้ว ทนายความไปขอมความกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง
 20,000.-บาท โดยไม่ปรึกษากับลูกความก่อนอย่างนี้ถือว่าละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำ
 จริงอยู่ทนายความอาจจะกระทำไปโดยสุจริต แต่ถึงอย่างไรก็ต้องปรึกษาลูกความ
 ก่อน

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 669/2471 ทนายความที่ขาดนัดเสมอๆ และศาล
 ได้ว่ากล่าวตักเตือนก็ไม่เชื่อฟังนั้น เป็นการผิดมรรยาททนายความ เป็นเหตุสมควร
 ที่จะสั่งห้ามไม่ให้ว่าความชั่วคราวได้ๆ

คำสั่งสภานายกพิเศษ แห่งสภาทนายความที่ 3/2533, 7/2533, 8/2533,
 15/2533, 20/2533, 2/2534, 5/2534, 11/2534, 13/2534,
 21/2534 และ 25/2534

¹⁵ คำสั่งสภานายกพิเศษ แห่งสภาทนายความที่ 8/2533, 6/2533,
 9/2533, 4/2534, 15/2534, 26/2534, 27/2534

"ข้อ 15 ห้ามทนายความกระทำการใดอันเป็นการฉ้อโกงยักยอกหรือ ตระบัดสินลูกความหรือครอบครอง หรือหน่วงเหนี่ยวเงินหรือทรัพย์สินของลูกความ ที่ตนได้รับมาโดยหน้าที่อันเกี่ยวข้องไว้นานเกินกว่าเหตุ โดยมิได้รับความยินยอม จาก ลูกความ เว้นแต่จะมีเหตุอันสมควร"

ข้อนี้เป็นเรื่องทนายความ ทุจริต ฉ้อโกงโดยการหลอกลวงผู้อื่นหรือ ลูกความด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งความบอกให้ แจ้ง หรือโดยการเบียดบังทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของลูกความที่ตนครอบครองอยู่ หรือโดยการ หน่วงเหนี่ยวเงิน หรือทรัพย์สินของลูกความที่ตนได้รับมาโดยหน้าที่ อันเกี่ยวข้องไว้นานเกินกว่าเหตุ¹⁶ เช่นนี้ถือเป็นการประพฤติผิดมรรยาททนายความ

"ข้อ 18 ประกอบอาชีพ ดำเนินธุรกิจ หรือประพฤตินั้นเป็นการฝ่าฝืน ต่อศีลธรรมอันดีหรือเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรี และเกียรติคุณของทนายความ

บทบัญญัติในข้อนี้มีลักษณะที่ค่อนข้างกว้าง เพื่อให้ครอบคลุมพฤติกรรม หรือลักษณะธุรกิจทั้งหลายของทนายความที่จะมีลักษณะ เป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรม หรือที่เป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ ซึ่งบทบัญญัติใน ข้อบังคับดังกล่าวนี้อันที่จริงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของการควบคุมวิชาชีพทนาย

-----
¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1190/2473 ทนายความนั้นโดยปกติไม่มีอำนาจ ที่จะรับชำระหนี้แทนลูกความของตนได้ นอกจากจะได้รับมอบหมายไว้โดยชัดแจ้ง ทนายความยึดหน่วงเงินซึ่งผู้แพ้คดีนำไปชำระให้แก่ลูกความของตนไว้ เพื่อหักเป็น เงินค่าจ้างว่าความ จนเป็นเหตุให้ผู้แพ้คดีถูกบังคับให้ชำระเงินอีก ดังนี้ ผู้แพ้คดี ฟ้องเรียกเงินคืนจากทนายความนั้นได้ฯ

คำสั่งสภาทนายพิเศษ แห่งสภาทนายความที่ 28/2534, 7/2533, 4/2534, 13/2534, 25/2534, 1/2531, 3/2531, 6/2533, 3/2532, 12/2533, 14/2533, 1/2534, 12/2534, 21/2534, 5/2532, 16/2533, 10/2534, 19/2534, 22/2534, 24/2534.

ความ กล่าวคือพฤติกรรมหรือการประกอบสัมมาอาชีพ หรือการดำเนินกิจการของ
 ทนายความ ต้องอยู่บนพื้นฐานของความสุจริต และทนายความผู้นั้นต้องสำนึกอยู่
 เสมอว่าตนอยู่ในฐานะผู้สร้างความยุติธรรมในสังคม ดังนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วย
 ความสุจริต และคำนึงถึงสถาบันทนายความด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ข้อบังคับดังกล่าวจะมีลักษณะค่อนข้างครอบคลุมพฤติ
 กรรมทั้งหลายของทนายความ แต่ก็เป็นการยากที่จะพิจารณาว่าการกระทำ หรือ
 การประกอบอาชีพ หรือดำเนินธุรกิจใดนั้น จะมีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมหรือ
 เป็นการเสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ ซึ่งหากเป็นการฝ่าฝืนที่มี
 ลักษณะชัดแจ้งก็ไม่มีปัญหาแต่ในบางกรณีที่พฤติกรรมดังกล่าวไม่แจ้งชัด จึงเป็นการ
 ยากที่จะพิจารณา ดังนั้นในการพิจารณาพฤติกรรมดังกล่าว จึงต้องพิจารณาจาก
 ข้อเท็จจริงตามพฤติกรรมเป็นเรื่องๆ ไป ¹⁷

นอกจากนี้ปัญหาในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นก็คือ บรรดาทนายความทั้งหลายที่
 ประกอบอาชีพ หรือดำเนินธุรกิจอันเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรม หรือประพฤติตนเป็นการ
 เสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ เช่น การเปิดบ่อนการพนัน การค้า
 สิ่งผิดกฎหมาย หรือประพฤติผิดศีลธรรมในเรื่องชู้สาวนั้น มักจะมีทางออกในการแก้
 ตัวว่าการกระทำดังกล่าวของพวกเขามีได้กระทำในฐานะทนายความ แต่กระทำใน
 ฐานะส่วนตัว ซึ่งปัญหานี้ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงและพฤติ
 การณ์เป็นเรื่อง ๆ ไป โดยพิจารณาถึงลักษณะการประกอบธุรกิจหรือพฤติกรรม เช่น
 ว่านั้น ว่ามีความใกล้ชิดกับการใช้ความรู้ความสามารถ หรือคุณสมบัติในฐานะผู้
 ประกอบวิชาชีพทนายความมาใช้เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวข้องกับประกอบอาชีพ
 หรือดำเนินธุรกิจนั้นหรือไม่ โดยอาศัยการเปรียบเทียบกับบรรทัดฐาน ในกรณีตัว
 อย่างของต่างประเทศ เช่นคำสั่งสภานายกพิเศษ แห่งสภาทนายความลงวันที่ 31

¹⁷ คำสั่งสภานายกพิเศษ แห่งสภาทนายความที่ 10/2534, 19/2534,
 22/2534, 24/2534, 4/2531, 4/2532, 2/2533, 13/2533, 6/2534, 14/2534,
 23/2534, 24/2534.

มีนาคม 2532 ผู้ถูกกล่าวหา ประกาศรับสมัครงานเพื่อหวังจะได้รับเงินประกันตัว การเข้าทำงานจากผู้สมัครเข้าทำงาน โดยผู้สมัครหลงเชื่อผู้ถูกกล่าวหาและยอม ชำระเงินค่าประกันให้ ถือเป็นการประพฤติผิดมรรยาทนายความข้อ 18.

นอกจากนี้ ทนายความยังต้องปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนาย ความในเรื่องการแต่งกาย ตามข้อ 20

ในเรื่องการแต่งกายนั้น ตามข้อ 20 "ในเวลาว่าความทนายความ จะต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

(1) ทนายความชายแต่งตามแบบสากลนิยมเป็นชุดสีขาวหรือสีอื่นที่ไม่ฉูดฉาด เข็มขาวผ้าผูกคอสีดำหรือสีอื่นที่สุภาพไม่ฉูดฉาดแบบเงื่อนกลาสีหรือแต่ง เสื้อชุดไทยแบบแขนสั้นหรือแขนยาวสีสุภาพไม่มีลวดลายแทนเสื้อชุดสากลก็ได้ รองเท้าหุ้มส้นสีขาวน้ำตาลหรือดำ ถุงเท้าสีคล้ายคลึงกับรองเท้า

(2) ทนายความหญิงแต่งตามแบบสากลนิยมกระโปรงและเสื้อสุภาพ ไม่ฉูดฉาดรองเท้าหุ้มส้น

(3) ทนายความที่มีสิทธิแต่งเครื่องแบบราชการจะแต่งเครื่องแบบราชการก็ได้

(4) ในขณะที่ความทนายความที่มีสิทธิสวมเสื้อครุยเนติบัณฑิตต้องสวมเสื้อครุยนั้นด้วย

3.4.4 มรรยาทในการปฏิบัติตามคำสั่งตามกฎหมายและข้อบังคับ

ข้อ 21 "ทนายความจะต้องปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เป็นไปตาม คำสั่งของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ ความคณะกรรมการสภาทนายความ และคณะกรรมการมรรยาททนายความ ตลอดจนบรรดาข้อบังคับหรือข้อกำหนด ที่บุคคลหรือคณะบุคคลตั้งกล่าวได้สิ่งหรือมิใช่ แล้วแต่กรณีตามอำนาจหน้าที่ซึ่งมี อยู่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย"

3.5 องค์กร และหลักที่ใช้ในการสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาททนายความ ก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

การควบคุมมรรยาททนายความ แต่เดิมมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคความแพ่ง ร.ศ. 127 ในมาตรา 127, 128 บัญญัติให้ศาลสั่งห้ามว่าความและให้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมตราข้อบังคับในการเป็นทนายความได้หรือไม่ และข้อบังคับอื่นเกี่ยวกับหน้าที่ของทนายความได้ตามที่เห็นสมควร ต่อมาพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2457 ในมาตรา 5 กำหนดให้ เนติบัณฑิตยสภา เป็นเจ้าหน้าที่รักษาทะเบียนทนายความ และให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์กรุงเทพ เป็นผู้พิจารณาอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นทนายความ อีกทั้งเป็นผู้ออกคำสั่งห้ามว่าความเมื่อประพฤติผิดมรรยาททนายความ¹⁸ ให้เนติบัณฑิตยสภาวางข้อบังคับ ว่าด้วยมรรยาททนายความ โดยอนุมัติเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม อธิบดีศาลฎีกา และอธิบดีศาลอุทธรณ์

เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม จะเลือกสรรกรรมการในเนติบัณฑิตยสภาจำนวน 7 คน ตั้งเป็นกรรมการสอดส่องความประพฤติทนายความ นอกจากนี้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2477 ได้ให้อำนาจอธิบดีศาลอุทธรณ์ออกคำสั่งภาคทัณฑ์ห้ามว่าความหรือลบชื่อทนายความออกจากทะเบียนได้ ส่วนข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ ได้ออกเมื่อ พ.ศ. 2482 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2477 และมีข้อบังคับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2486 และ พ.ศ. 2504

---

¹⁸ ท่านศาสตราจารย์ จิตติ ติงศภัทย์ ให้ความเห็นว่า ตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ดังกล่าวมีลักษณะเดียวกับ Master of The Rolls ตามกฎหมายอังกฤษ ซึ่งตามพระราชบัญญัติ Solicitor Act 1974 เป็นผู้ควบคุมดูแลการรับจดทะเบียนทนายความและควบคุมมรรยาททนายความประเภท โซลิซิเตอร์

3.5.1 เนติบัณฑิตยสภา

ในปี พ.ศ. 2508 มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 ซึ่งโอนอำนาจการควบคุมมรรยาททนายความจาก อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ มาให้อยู่ในความดูแลของเนติบัณฑิตยสภา และให้เนติบัณฑิตยสภาเป็นผู้ตราข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ แต่ขณะนั้นเนติบัณฑิตยสหายังไม่ได้ตราข้อบังคับขึ้นแต่อย่างใด จึงยังคงใช้ข้อบังคับว่าด้วย มรรยาททนายความ ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2477 ไปพลางก่อน

ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 เนติบัณฑิตยสภา ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งอยู่เดิมแล้ว ตามพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2507 โดยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมฤคกุลเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นและให้มีสถานะทางกฎหมายเป็น นิติบุคคล มีวัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมการศึกษานิติศาสตร์ และการประกอบวิชาชีพกฎหมาย รวมทั้งจัดตั้งกองทุนเพื่อการนั้น
2. ควบคุมมรรยาททนายความตามกฎหมายว่าด้วย ทนายความ
3. ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิก และการดำเนินการตามที่กฎหมายอื่นกำหนด

คณะผู้บริหาร เนติบัณฑิตยสภา คือคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกาเป็นนายก อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ และอธิบดีกรมอัยการเป็นอุปนายกโดยตำแหน่ง และกรรมการอื่นอีก 20 คน ซึ่งสามัญสมาชิกเลือกตั้งจากสามัญสมาชิกประเภท ข้าราชการตุลาการ ข้าราชการอัยการ ทนายความ และบุคคลอื่นอีก ประเภทละ 5 คน ซึ่งเป็นสามัญสมาชิกมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ¹⁹

¹⁹ พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2507 มาตรา 7 และมาตรา 28

3.5.2 คณะกรรมการมรรยาททนายความ

ในการควบคุมมรรยาททนายความ เนติบัณฑิตยสภาจะแต่งตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่ง เรียกว่าคณะกรรมการมรรยาททนายความ โดยแต่งตั้งจากสมาชิกสภาเนติบัณฑิตยสภา ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการ อีกไม่น้อยกว่า 8 คน ตามมาตรา 18 กรรมการมรรยาททนายความ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. เป็นสมาชิกสภาเนติบัณฑิตยสภามาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี
3. ไม่เป็นผู้เคยประพฤติผิดมรรยาททนายความ

กรรมการมรรยาททนายความ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และกรรมการมรรยาททนายความ ที่พ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการอีกได้

3.5.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการมรรยาททนายความ

1. คณะกรรมการมรรยาททนายความ มีอำนาจหน้าที่ พิจารณาคดีมรรยาททนายความ
  2. มีอำนาจมีหนังสือเรียกให้บุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหรือวัตถุใด ๆ เพื่อประกอบการพิจารณา
- สถานะทางกฎหมายของคณะกรรมการมรรยาท กฎหมายกำหนดให้กรรมการมรรยาททนายความ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา²⁰
- องค์ประชุมของคณะกรรมการมรรยาททนายความ
- การพิจารณาคดีมรรยาททนายความต้องมีกรรมการไม่น้อยกว่า 5 คน เป็นองค์คณะและให้เลือกประธานกันเอง²¹

²⁰ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 21 และมาตรา 24

²¹ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 22

3.5.4 วิธีพิจารณาคดีมรรยาทนายความ

ขั้นตอนก่อนการสอบสวนและพิจารณาคดี

เมื่อได้มีการกล่าวหาของ บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเพราะการประพฤติผิดมรรยาทนายความ ต่อเนติบัณฑิตยสภาหรือปรากฏแก่เนติบัณฑิตยสภา ว่า มีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวน ทนายความผู้ประพฤติผิดมรรยาท โดย คำกล่าวหา นั้นมีหลักฐานและข้อเท็จจริงพอที่แสดงให้เห็นว่า ทนายความผู้ประพฤติผิดมรรยาทนั้นสมควรถูกสอบสวน ทั้งนี้ นายกเนติบัณฑิตยสภาจะเป็นผู้พิจารณาคำกล่าวหาข้างต้น ซึ่งหากนายกเนติบัณฑิตยสภาเห็นว่าพฤติการณ์ตามข้อกล่าวหา นั้นเป็นการประพฤติผิดมรรยาท นายกเนติบัณฑิตยสภาจะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการสอบสวน โดยแต่งตั้งจากสมาชิกเนติบัณฑิตยสภาไม่น้อยกว่าสามคน เป็นกรรมการ คณะกรรมการสอบสวน จะมีหน้าที่สอบสวนคำกล่าวหาและพยานหลักฐานว่าคดีมรรยาทนั้นมีมูลหรือไม่²²

คณะกรรมการสอบสวนนี้ มีอำนาจเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนของคณะกรรมการได้ และในการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการสอบสวน กฎหมายกำหนดให้กรรมการสอบสวนมีสถานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

3.5.4.1 การแจ้งข้อกล่าวหา ของคณะกรรมการสอบสวน

ก่อนเริ่มทำการสอบสวน คณะกรรมการสอบสวน ต้องแจ้งข้อกล่าวหาหรือเรื่องที่จะทำการสอบสวน พร้อมด้วยส่งสำเนาเรื่องคำกล่าวหา หรือสำเนาเรื่องที่จะทำการสอบสวนให้แก่ทนายความผู้ถูกกล่าวเสียก่อน ทนายความผู้ถูกกล่าวหาจะทำคำชี้แจงข้อกล่าวหาหรือไม่ก็ได้ ซึ่งหากจะยื่นคำแก้คำกล่าวหาต้องยื่นต่อคณะกรรมการสอบสวนภายในแปดวัน นับแต่วันได้รับแจ้งจากคณะกรรมการสอบสวนหรือภายในกำหนดระยะเวลาซึ่งคณะกรรมการสอบสวนจะขยายให้

²² พระราชบัญญัติ ทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 24

อายุความในคดีมรรยาทนายความ สิทธิกล่าวหาทนายความ ที่
ประพฤติผิดมรรยาทมีกำหนดเวลา 1 ปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้เรื่องการประพฤติผิด
มรรยาทนายความ และรู้ตัวผู้ประพฤติผิดแต่ต้องไม่เกิน 3 ปีนับแต่วันประพฤติผิด
มรรยาทนายความ

การถอนคำกล่าวหา ผู้เสียหายที่ได้ยื่นคำกล่าวหาไว้ต่อเนติบัณฑิตย
สภา และคดีนั้นอยู่ในระหว่างการสอบสวนและพิจารณาของคณะกรรมการ เมื่อ
ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอถอนคำกล่าวหา คำร้องขอถอนคำกล่าวหาดังกล่าวไม่เป็น
เหตุให้คดีมรรยาทระงับ คณะกรรมการต้องดำเนินการสอบสวนและพิจารณาต่อไป

3.5.4.2 การสอบสวนคดีมรรยาทนายความ

คณะกรรมการสอบสวน จะต้องส่งหมายนัดทำการสอบสวนให้แก่
ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาทราบถึง วัน เวลาและสถานที่ ที่ทำการสอบสวน ซึ่ง
กรณีคณะกรรมการสอบสวนต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก หากการส่งหมาย
นัดดังกล่าวไม่ถูกต้อง การสอบสวนนี้อาจไม่ชอบด้วยกฎหมายและถูกยกฟ้องในภาย
หลังได้

วิธีการสอบสวน

คณะกรรมการสอบสวนจะต้องนำหลักเกณฑ์วิธีการดำเนินการสอบสวน
พิจารณาใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ กับวิธีการสอบสวนคดี
มรรยาทโดยต้องเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่าย ทั้งผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา ได้เสนอ
เหตุผลและพยานหลักฐานของตนเอง เพื่อสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของแต่ละฝ่าย อีกทั้ง
ต้องการบันทึกคำให้การและคำเบิกความของพยานทุกคน และให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหา
ที่จะขอตรวจเอกสาร คำเบิกความของพยาน หรือพยานเอกสารพยานวัตถุที่ใช้กล่าว
อ้างในการสอบสวนได้ หลังการสอบสวนทุกครั้งคณะกรรมการสอบสวน ต้องบันทึก
รายงานการสอบสวน ระบุถึงขั้นตอนการสอบสวนโดยละเอียด พร้อมทั้งลงชื่อกรรมการ
สอบสวน ผู้กล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหา ทุกครั้ง

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว คณะ

กรรมการต้องทำการสรุปสำนวนสอบสวน พร้อมทั้งทำความเห็นโดยเสนอเหตุผล ประกอบผลการสอบสวน ผลการสอบสวนของคณะกรรมการจะมีความเห็นเพียง 2 ประเด็นเท่านั้นคือ คดีมรยาททนายความดังกล่าวมีมูลหรือไม่มีมูล เมื่อคณะกรรมการสรุปสำนวนรายงานผลการสอบสวนพร้อมความเห็นแล้ว ต้องเสนอสำนวนและ รายงานผลการสอบสวนแก่ นายกเนติบัณฑิตยสภาต่อไป

นายกเนติบัณฑิตยสภา เมื่อได้รับรายงานสรุปสำนวนการสอบสวน พร้อมความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนแล้ว จะพิจารณาและสั่งดำเนินการเกี่ยวกับคดี ดังต่อไปนี้

1. กรณีนายกเนติบัณฑิตยสภา พิจารณาเห็นว่าผลการสอบสวนและ ความเห็นของคณะกรรมการควรดำเนินการฟ้องร้องต่อไป กรณีเช่นนั้นนายฯ จะส่ง สำนวนการสอบสวนต่อไปยัง อธิบดีกรมอัยการเพื่อดำเนินการฟ้องร้องตามพระราช บัญญัติต่อไป

2. กรณีนายกเนติบัณฑิตยสภา พิจารณาเห็นว่าผลการสอบสวนของ คณะกรรมการสอบสวนไม่มีมูล ก็จะมีคำสั่งยกเรื่องราวทั้งหมดและยุติการดำเนินการ ใด ๆ เกี่ยวกับคดีมรยาท และต้องแจ้งให้ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาทราบ

3. กรณีนายกเนติบัณฑิตยสภา พิจารณาเห็นว่าผลการสอบสวนของ คณะกรรมการสอบสวนยังไม่ชัดเจน ก็จะมีคำสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนทำการสอบ สนวนเพิ่มเติม ²³

ในกรณีที่นายกเนติบัณฑิตยสภา ส่งสำนวนสอบสวนไปยังอธิบดีกรม อัยการเพื่อดำเนินการต่อไป เมื่ออธิบดีกรมอัยการได้รับสำนวนสอบสวนแล้ว จะต้อง พิจารณาสำนวนสอบสวนดังกล่าว แล้วมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. กรณีอธิบดีกรมอัยการ พิจารณาเห็นสมควรดำเนินการฟ้องร้อง เป็นคดีมรยาทโดยสั่งให้ยื่นคำกล่าวหาต่อคณะกรรมการมรยาททนายความ ในกรณี นี้อธิบดีกรมอัยการมอบหมายให้พนักงานอัยการ มีอำนาจดำเนินการในฐานะโจทก์ใน

²³ พระราชบัญญัติ ทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 26.

คดีมรรยาท

2. กรณีที่อธิบดีกรมอัยการ พิจารณาเห็นว่าสำนวนสอบสวนดังกล่าว มีพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะแสดงว่าเป็นการประพฤติผิดมรรยาททนายความ หรือ พฤติการณ์ดังกล่าวไม่เป็นการประพฤติผิดมรรยาททนายความ กรณีเช่นว่านี้อธิบดีกรม อัยการ มีอำนาจสั่งไม่ยื่นคำกล่าวหาต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ และต้อง แจ้งไปยังนายกเนติบัณฑิตยสภา เพื่อให้เนติบัณฑิตยสภาแจ้งให้ผู้กล่าวหาหรือศาลแล้ว แต่กรณี และทนายความผู้ถูกกล่าวหาทราบ คำสั่ง

3. กรณีที่อธิบดีกรมอัยการ พิจารณาเห็นว่า การสอบสวนยังมีข้อบก พร่องเกี่ยวกับพยานหลักฐาน อธิบดีกรมอัยการมีอำนาจสั่งให้คณะกรรมการสอบสวน ทำการสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้ ²⁴

ขั้นตอนการพิจารณาคดี

เมื่ออธิบดีกรมอัยการ มีคำสั่งให้ยื่นคำกล่าวหาเป็นคดีมรรยาท ต่อ คณะกรรมการมรรยาททนายความ และมอบหมายให้พนักงานอัยการมีอำนาจดำเนิน การในฐานะโจทก์ในคดีมรรยาทแล้ว พนักงานอัยการจะต้องรวบรวมข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย เพื่อทำการร่างคำกล่าวหาซึ่งปกติก็มักจะนำสำนวนการสอบสวนมา ร่างคำกล่าวหา ซึ่งในคำกล่าวหาที่จะต้องระบุข้อเท็จจริงอันเป็นพฤติการณ์ที่แสดง ให้เห็นว่า ทนายความผู้ถูกกล่าวหา นั้นประพฤติผิดมรรยาทอย่างไร ที่ไหน เมื่อไหร่ หลังจากนั้น พนักงานอัยการจะยื่นคำกล่าวหา ต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ ในฐานะโจทก์ในคดี และส่งสำเนาคำกล่าวหาให้แก่ทนายผู้ถูกกล่าวหาในฐานะ จำเลยในคดี

วิธีพิจารณาในคดีมรรยาททนายความนี้ คณะกรรมการมรรยาท ทนายความจะต้องนำเอาวิธีพิจารณาความคดีแพ่ง มาเป็นหลักเกณฑ์เพื่อใช้เป็น หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีมรรยาทด้วย ²⁵ ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องการส่งสำเนาคำ

²⁴ พระราชบัญญัติ ทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 27.

²⁵ พระราชบัญญัติ ทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 29.

กล่าวหา การยื่นคำแก้คำกล่าวหา การส่งหมายนัดหมายเรียกพยาน การสืบพยาน การส่งประเด็น

เมื่อคณะกรรมการมรรยาทนายความ พิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการจะต้องประชุมเพื่อสรุปสำนวน ลงมติตัดสินและมีคำสั่งชี้ขาด ซึ่งคำวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมนี้ให้ตัดสินด้วยเสียงข้างมาก หากคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานออกเสียงอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด และในกรณีที่มติเสียงข้างมากเห็นว่าทนายความผู้ถูกกล่าวหาประพฤติผิดมรรยาท กรรมการฝ่ายข้างน้อยจะทำความเห็นแย้งก็ได้

คำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการมรรยาทนายความ อาจให้ยกข้อกล่าวหาของพนักงานอัยการ หรือชี้ขาดว่าทนายความผู้ถูกกล่าวหา ประพฤติผิดมรรยาทจริง คณะกรรมการมรรยาทจะต้องทำความเห็นพร้อมเหตุผลประกอบและส่งสำนวนพร้อมคำวินิจฉัยไปยังเนติบัณฑิตยสภา เพื่อเนติบัณฑิตยสภาจะได้ดำเนินการต่อไป

เมื่อเนติบัณฑิตยสภาได้รับผลคำวินิจฉัยและสำนวนการพิจารณาที่คณะกรรมการมรรยาทนายความส่งมาแล้ว เนติบัณฑิตยสภาจะพิจารณาคำวินิจฉัยและสำนวนการพิจารณานั้น และจะมีคำวินิจฉัยและคำสั่งชี้ขาดอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ยกคำกล่าวหา
2. ภาคทัณฑ์
3. ห้ามกระทำการเป็นทนายความมีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควร แต่มิให้เกินสามปี
4. ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ

อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 มิได้ระบุถึงการจะขออุทธรณ์ หรือฎีกา หรือขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่ หลังจากมีคำวินิจฉัยของเนติบัณฑิตยสภาแล้ว เว้นแต่กรณีที่เป็นการชี้ขาดของคณะกรรมการมรรยาท

ทนายความที่สั่งให้ยกค่ากล่าวหาของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด ²⁶ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายฉบับนี้ไม่ประสงค์ให้คดีมรยาททนายความ มีการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์หรือมีการขอให้พิจารณาคดีใหม่ แต่ทางออกของปัญหาในกรณีนี้ คือ ทนายความผู้ถูกล่าวหาต้องไปฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรม เพื่อเพิกถอนค่าวินิจฉัยของเนติบัณฑิตยสภา

3.5.5 การลงโทษคดีมรยาททนายความ กรณีต้องค่าพิพากษาคดีถึงที่สุดให้จำคุก

ในกรณีที่ทนายความต้องค่าพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เพราะได้กระทำความผิด นอกจากความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษและจะต้องรับโทษจำคุกตามค่าพิพากษา กรณีเช่นนี้ เมื่อมีค่าพิพากษาแล้วให้ศาลชั้นต้นที่อ่านค่าพิพากษา แจ้งต่อเนติบัณฑิตยสภาโดยการส่งสำเนาค่าพิพากษา หากเนติบัณฑิตยสภาพิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำความผิดของทนายความผู้นั้นเป็นการกระทำที่ชั่วร้าย หรือเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่าไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริต หรือเป็นการกระทำที่เสื่อมเกียรติของทนายความก็ให้เนติบัณฑิตยสภามีอำนาจลบชื่อทนายผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความได้ ²⁷

3.5.6 การประกาศผลค่าวินิจฉัย

เมื่อเนติบัณฑิตยสภา มีค่าวินิจฉัยในคดีมรยาททนายความออกมาแล้วและผลของค่าวินิจฉัยนั้น จะต้องมีการลงโทษห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดเวลาหรือลบชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความ เนติบัณฑิตยสภาจะต้องจัดแจ้งคำสั่งนั้นไว้ในทะเบียนทนายความ และแจ้งไปยังทนายความผู้นั้นและติดประกาศ

²⁶ พระราชบัญญัติ ทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 28 วรรค 2.

²⁷ พระราชบัญญัติ ทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 32.

ที่ศาลที่วราชอาณาจักร ²⁸

3.5.7 การขอลับเข้ามาเป็นทนายความใหม่

ทนายความผู้ถูกลงโทษโดยคำวินิจฉัยของเนติบัณฑิตยสภาให้ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ หากประสงค์ที่จะขอลับเข้าเป็นทนายความใหม่ ทนายความผู้นั้นอาจยื่นคำขอต่อเนติบัณฑิตยสภา ให้พิจารณาเป็นทนายความใหม่โดยปฏิบัติตามเงื่อนไขของเนติบัณฑิตยสภาในเรื่องคุณสมบัติของผู้ขอจดทะเบียนเป็นทนายความ และภายใต้เงื่อนไขเวลา 5 ปี ที่ได้ผ่านพ้นไปแล้วนับแต่วันถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ หรือนับแต่วันพ้นโทษจำคุกในกรณีที่ถูกลบชื่อเพราะต้องโทษ เนติบัณฑิตยสภาจะพิจารณาคำขออย่างเข้มงวด และอาจอนุญาตให้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้ เป็นทนายความได้ ²⁹

3.6 องค์กร และหลักที่ใช้ในการสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาททนายความ

หลังประกาศใช้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

เมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 แล้ว องค์กรหลักที่ทำหน้าที่ควบคุมวิชาชีพทนายความก็คือ สภาทนายความ โดยแยกตัวเป็นเอกเทศจากเนติบัณฑิตยสภา มีคณะกรรมการสภาทนายความเป็นผู้บริหารงาน ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กรควบคุมวิชาชีพจากที่เคยเป็นอยู่ โดยเนติบัณฑิตยสภามาเป็นการปกครองด้วยตนเองของบรรดาทนายความ

ดังนั้น การสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาททนายความ ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 จึงดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ (Committee) ซึ่งก่อนจะพิจารณาหลักการสอบสวนและพิจารณาคดีมรรยาท

²⁸ พระราชบัญญัติ ทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 33.

²⁹ พระราชบัญญัติ ทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 34.

ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับ คณะกรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ
 สอบสวนและพิจารณาคดีมรยาททนายความเสียก่อนว่าเป็นใคร มาจากไหน
 และมีคุณสมบัติอย่างไรทั้งนี้เพื่อความเข้าใจเพื่อศึกษาวิธีพิจารณาความต่อไป

3.6.1 คณะกรรมการมรยาททนายความ

คณะกรรมการมรยาททนายความจะต้องประกอบด้วย ประธานกรรม
 การ รองประธานกรรมการ และกรรมการมรยาททนายความอื่นอีกไม่น้อยกว่า
 7 คน ตามจำนวนที่คณะกรรมการสภาทนายความกำหนด³⁰ คณะกรรมการมร
 ยาททนายความนี้ บทเฉพาะกาลมาตรา 87 ให้คณะกรรมการสภาทนายความ
 เป็นผู้แต่งตั้งภายใน 90 วัน นับแต่วันที่มีข้อบังคับว่าด้วยมรยาททนายความตาม
 มาตรา 86

3.6.1.1 คุณสมบัติของคณะกรรมการมรยาททนายความ

คณะกรรมการสภาทนายความเป็นผู้แต่งตั้งกรรมการมรยาททนายความ
 จากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. เป็นทนายความมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่า 10 ปี
2. ไม่เคยถูกลงโทษฐานประพฤติผิดมรยาททนายความ หรือถูก
 จำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนทนายความ
 หนึ่ง การแต่งตั้งจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของสภา

นายกพิเศษ³¹

3.6.1.2 อำนาจหน้าที่คณะกรรมการมรยาททนายความ

ประธานกรรมการมรยาททนายความ มีอำนาจหน้าที่ควบคุมการ
 พิจารณาคดีมรยาททนายความให้เป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรมและมีหน้าที่อื่นๆ
 ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติหรือในข้อบังคับ (ดูรายละเอียดในข้อบังคับสภาทนาย

³⁰ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 มาตรา 54

³¹ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 มาตรา 55.

ความว่าด้วยการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2530 ในภาคผนวก)
เมื่อประธานกรรมการมรรยาททนายความไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ กฎหมายกำหนดให้รองประธานกรรมการมรรยาททนายความปฏิบัติหน้าที่แทนประธานกรรมการมรรยาททนายความ ถ้าประธานฯ และรองประธานฯ ไม่อยู่หรืออยู่แต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากประธานกรรมการปฏิบัติหน้าที่แทนประธานกรรมการมรรยาททนายความ³²

ฐานะของกรรมการมรรยาททนายความ

ในการปฏิบัติหน้าที่พิจารณาคดีมรรยาททนายความ ให้กรรมการมรรยาททนายความมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการตัดคำผู้พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับแก่กรรมการมรรยาททนายความโดยอนุโลม³³

3.6.1.3 การพิจารณาคดีมรรยาททนายความ

ในการพิจารณาคดีมรรยาททนายความต้องมีกรรมการมรรยาททนายความมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด ของคณะกรรมการมรรยาททนายความจึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมปรึกษาหารือ การวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรรยาททนายความของคณะกรรมการมรรยาททนายความให้ถือตามเสียงข้างมาก แต่กรรมการมรรยาททนายความฝ่ายข้างน้อยที่มีสิทธิทำความเห็นแย้งได้³⁴

³² พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 57.

³³ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 61.

³⁴ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 63.

3.6.2 คณะกรรมการสอบสวน

คณะกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจแต่งตั้งทนายความไม่น้อยกว่าสามคน เป็นคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวน เมื่อได้รับคำกล่าวหา หรือเมื่อได้รับแจ้งจาก ศาล พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวน หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาททนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาททนายความ การแต่งตั้งนี้ต้องผ่านมติของคณะกรรมการมรรยาททนายความเสียก่อน แล้วประธานกรรมการมรรยาททนายความจึงมีหนังสือแต่งตั้งไปถึงคณะทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวน³⁵ โดยจะกำหนดผู้เป็นประธานกรรมการสอบสวนไปในคราวเดียวกันตามข้อ 8

3.6.2.1 คุณสมบัติของคณะกรรมการสอบสวน

คณะกรรมการมรรยาททนายความเป็นผู้แต่งตั้งกรรมการสอบสวนจากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. เป็นทนายความมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่า 10 ปี
3. ไม่เคยถูกลงโทษฐานประพฤติผิดมรรยาททนายความหรือถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนทนายความ

3.6.2.2 อำนาจหน้าที่คณะกรรมการสอบสวน

กรรมการสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ เรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำและมีหนังสือแจ้งให้บุคคลใด ๆ ส่งหรือจัดการส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนด้วย³⁶

นอกจากนี้กรรมการสอบสวน ซึ่งมีหน้าที่สอบสวนคดีมรรยาททนายความ ยังมีอำนาจตามข้อบังคับสภาทนายความว่า ด้วยการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2530 (โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก)

³⁵ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 65.

³⁶ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 65.

การสอบสวนให้ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ต่อไป

3.6.3 วิธีพิจารณาคดีมรรยาทนายความ

3.6.3.1 การกล่าวหาในคดีมรรยาทนายความ

การยื่นคำกล่าวหาต้องดำเนินการภายใน 1 ปี นับแต่วันรู้เรื่อง การประพฤติผิดมรรยาทนายความ และเมื่อรู้ตัวผู้ประพฤติผิดมรรยาทนายความแต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันประพฤติผิดมรรยาทนายความ หากมายื่นคำกล่าวหาหลังเกิน 3 ปี นับแต่วันที่ทนายความประพฤติผิดมรรยาทนายความ แม้จะเพิ่งรู้ไม่เกิน 1 ปี ก็สิ้นสิทธิ์ยื่นคำกล่าวหา³⁹

เมื่อประธานกรรมการมรรยาทนายความได้รับคำกล่าวหาหรือได้รับแจ้งจาก ศาล พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาทนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาทนายความผู้ใด คณะกรรมการมรรยาทนายความต้องแต่งตั้งทนายไม่น้อยกว่า 3 คนเป็นคณะกรรมการสอบสวน

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าประธานกรรมการมรรยาทนายความนั้นได้เริ่มทำหน้าที่ในเบื้องต้น โดยเป็นผู้รับคำกล่าวหาและส่งให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการต่อไป

เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้วประธานคณะกรรมการสอบสวนจะต้องส่งสำเนาคำกล่าวหาหรือคำแจ้งข้อกล่าวหา และแจ้งสถานที่ทำการสอบสวนให้ทนายความผู้ถูกกล่าวหาทราบ ตามข้อบังคับข้อ 9 ตามข้อบังคับนี้ดูเสมือนว่าจะส่งแต่สำเนาคำกล่าวหาหรือคำแจ้งคำกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ แต่หากจะพิจารณาว่าการดำเนินการสอบสวนนั้น เสมือนกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีสามัญในศาลชั้นต้น โดยอนุโลมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 แล้วก็น่าจะต้องส่งทั้งสำเนาคำกล่าวหา และคำแจ้งคำกล่าวหาให้แก่ผู้ถูก

³⁹ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 64 วรรค 2.

กล่าวหา ซึ่งเท่ากับส่งสำเนาคำฟ้องและหมายเรียกให้แก่จำเลยตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 173 นั้นเอง

หน้าที่ในการออกคำสั่งให้ส่งนี้เป็นหน้าที่ของประธานกรรมการสอบสวน
เพราะฉะนั้นประธานฯ จะต้องเขียนรายงานสั่งให้พนักงานของสภานายความส่ง
สำเนาและคำแจ้งข้อกล่าวหาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา

3.6.3.2 ระยะเวลาในการแจ้งข้อกล่าวหา

ไม่มีกำหนดเวลาว่าประธานคณะกรรมการสอบสวนจะต้องส่งสำเนา
คำกล่าวหาหรือคำแจ้งข้อกล่าวหาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาเมื่อใดตั้งนั้นจึงต้องถือว่าต้อง
ส่งโดยไม่ชักช้า และเพื่อให้เป็นไปโดยหลักเกณฑ์เดียวกัน น่าจะกำหนดเวลา
ไว้เป็นแนวทางโดยถือหลักการส่งหมายในคดีแพ่ง คือส่งภายในเวลาไม่เกิน
15 วัน นับแต่วันที่ประธานคณะกรรมการสอบสวนได้รับแต่งตั้ง ทั้งนี้โดยประธาน
คณะกรรมการสอบสวนจะ เขียนรายงานเป็นคำสั่งให้พนักงานไว้ มีใจความว่า
"ส่งสำเนาคำกล่าวหาและหนังสือแจ้งคำกล่าวหาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาภายใน 15
วันนับแต่วันที่" หรือข้อความอื่นที่เห็นสมควร

การส่งสำเนาคำกล่าวหาและหนังสือแจ้งคำกล่าวหา นั้นเป็นหน้าที่
ของหัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการมรรยาท่นายความที่จะต้องเป็นผู้ส่ง ซึ่งอาจจะ
ส่งได้ทั้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ หรือโดยพนักงานของสภานายความ
ไปส่งด้วยตนเอง ดังนั้นหากประธานฯมีความเห็นว่าควรส่งโดยวิธีหนึ่งวิธีใด
ที่กล่าวมาแล้วนั้น ก็อาจจะมีคำสั่งไว้โดยตรง

นอกจากนี้การส่งก็ยังมีปัญหาส่งไม่ได้ เช่นเดียวกับการส่งสำเนาคำ
ฟ้องและหมายเรียก ซึ่งจะต้องทำการส่งใหม่ หรือดำเนินการประการหนึ่งประ
การใดต่อไป และเป็นการเร่งรัดให้ดำเนินการสอบสวนให้เป็นไปโดยเร็ว จึง
น่าที่ประธานฯจะได้มีคำสั่งลงไปว่า "ให้รายงานผลการส่งสำเนาคำกล่าวหาและ
คำแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบภายใน 15 วัน" และหากประธานฯ เห็นว่าควร
จะส่งโดยวิธีเดิมหรือโดยวิธีใหม่ ก็น่าจะสั่งไว้ด้วยเช่นกัน

สำหรับพนักงานผู้ทำการส่งและติดตามผล ก็จะต้องรายงานผลการส่ง เป็นลายลักษณ์อักษร เข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนและ เสนอให้ ประธานคณะกรรมการสอบสวนทราบทุกครั้ง

การส่งก็ต้องจัดส่งไปยังสถานที่ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ได้แก่

1. สำนักงานที่ได้แจ้งจดไว้ในทะเบียนนายความ
2. ภูมิลำเนาที่ได้แจ้งจดไว้ในทะเบียนนายความ

ตามข้อบังคับ กำหนดให้ส่งโดยวิธีทั้งสองวิธีนี้เท่านั้น ไม่ให้โอกาสที่จะส่งไปยังภูมิลำเนาอื่น เช่น การประกาศหนังสือพิมพ์หรือโดยการปิดหมาย ฉะนั้นจึงเป็นช่องโหว่ของกฎหมายที่จะทำให้ เกิดปัญหาในการส่งสำเนาค่ากล่าวหาและค่าแจ้งข้อกล่าวหา

ซึ่งหากเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้น ก็น่าจะตีความโดยอนุโลมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้ส่งได้ ณ ภูมิลำเนาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยการประกาศหนังสือพิมพ์หรือโดยวิธีปิดหมายไว้ ณ ภูมิลำเนาที่กำหนดไว้โดยกฎหมายนี้ หากไม่ตีความให้อนุโลมเช่นนี้แล้ว ก็จะมีอุปสรรคเกิดขึ้นอย่างมาก

รายละเอียดที่จะแจ้งไปในค่าแจ้งข้อกล่าวหา ก็คือ กำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการสอบสวน ซึ่งวันกับเวลานั้น คณะกรรมการจะต้องนัดหมายให้พร้อมกัน

วันและเวลา ซึ่งนัดทำการสอบสวนนี้ทางพนักงานของสภาทนายความ จะได้ลงในสมุดบันทึกวันนัดทำการสอบสวน เพื่อจะได้เตรียมห้องสอบสวนให้พร้อมในวันทำการสอบสวน

ในการสอบสวน กรรมการบางคนอาจจะมีอาการจำเป็นไม่สามารถเข้าร่วมทำการสอบสวนได้ พนักงานสภาทนายความจะต้องมีหนังสือแจ้งวันนัดครั้งต่อไปให้กรรมการที่ไม่มาได้ทราบทุกครั้งด้วย

3.6.3.3 การแก้ข้อกล่าวหา

เมื่อนายความได้รับสำเนาค่ากล่าวหาแล้ว ให้ทนายความที่ถูกกล่าวหา

ยื่นคำแก้ข้อกล่าวหาเป็นหนังสือภายใน 8 วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำกล่าวหา หรือคำแจ้งข้อกล่าวหา หรือภายในกำหนดเวลา ซึ่งคณะกรรมการสอบสวนขยายให้⁴⁰

ผู้ถูกกล่าวหาต้องแก้ข้อกล่าวหาเป็นหนังสือภายใน 8 วัน นับแต่วันที่ ได้รับสำเนาคำกล่าวหาหรือคำแจ้งข้อกล่าวหา แต่โดยข้อบังคับข้อ 10 ผู้ถูกกล่าวหา อาจขอขยายระยะเวลาการยื่นคำแก้ข้อกล่าวหาได้ วิธีการยื่นนั้นไม่มีระเบียบว่าจะ ต้องใช้แบบพิมพ์คำร้องหรือโดยใช้กระดาษชนิดใด แต่จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร และแม้จะไม่กำหนดว่าจะขอขยายเมื่อใดก็มีได้หมายความว่า จะยื่นเมื่อใดก็ได้สมควร จะต้องขอขยายระยะเวลาเสียก่อนเวลานั้นจะหมดลงคือก่อนครบ 8 วันโดยอนุโลม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 หากยื่นเมื่อพ้นระยะเวลา 8 วัน ไปแล้วไม่เรียกว่าเป็นการขยายเวลา

ดังนั้น หากผู้ถูกกล่าวหา^{ผู้}ยื่นขอขยายเวลาหลังจากที่ได้ล่วงพ้นกำหนด ยื่นคำแก้ข้อกล่าวหาไปแล้ว คณะกรรมการสอบสวนจึงไม่ควรสั่งอนุญาตให้ขยาย ระยะเวลาได้

การยื่นคำแก้ข้อกล่าวหา^{นี้} กฎหมายกำหนดให้ยื่นแห่งเดียว คือ ณ ที่ทำการสภานายความ ในวันและเวลาราชการเท่านั้น

เมื่อมีการยื่นหรือไม่ยื่น หรือมีคำสั่งประการใดลงไป ให้คณะกรรมการ สอบสวนบันทึกในรายงานการสอบสวนด้วยทุกขั้นตอนไป

คำแก้ข้อกล่าวหา^{นั้น}ได้กำหนดไว้แต่เพียงว่า ต้องทำเป็นหนังสือ แต่ไม่ได้กำหนดรูปแบบ แต่ที่น่าจะนำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 มาใช้โดยอนุโลม คือผู้ถูกกล่าวหาต้องแสดงโดยแจ้งชัดว่ายอมรับหรือ ปฏิเสธข้อกล่าวหาทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วน แต่โดยเหตุที่เป็นการอนุโลมใช้กฎหมาย ดังนั้น เพียงเห็นได้ว่ารับหรือปฏิเสธ ก็ถือว่าเป็นการแก้ข้อกล่าวหา ไม่น่าจะมี ปัญหาในเรื่องการไม่รับค่าให้การ เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่สับสนเป็นอย่างมาก

---

⁴⁰ ข้อบังคับสภานายความ ว่าด้วยการสอบสวนคดีมรรยาทนายความ ข้อ 10.

หรือลายมือหวัดจนอ่านได้ยากเย็น เช่นนี้ควรส่งให้ทำการยื่นเข้ามาใหม่ในระยะเวลาอันควร ซึ่งในกรณีของทนายความผู้ถูกกล่าวหาไม่น่าจะมีปัญหาในเรื่องยื่นคำแก้ช้อกล่าวหา เพราะปฏิบัติหน้าที่เป็นทนายความ รู้วิธีการดำเนินการทางศาล เช่นการฟ้องการยื่นคำให้การ การยื่นคำขอ คำร้อง เป็นอย่างดีแล้ว

หากผู้ถูกกล่าวหามิได้ยื่นคำแก้ช้อกล่าวหาเข้ามาในกำหนด ตามกฎหมาย หรือในเวลาที่ได้ขยายให้ ประชาชน ๆ ก็ต้องมีคำสั่งว่า ผู้ถูกกล่าวหาขาดนัดยื่นคำแก้ช้อกล่าวหา และหากต่อมาผู้ถูกกล่าวหาได้ขอยื่นโดยอ้างเหตุผลที่สมควรก็น่าจะอนุโลมให้ยื่นได้ เพราะในคดีมรยาททนายความนั้นเจตนารมณ์ของกฎหมายมิได้เน้นที่วิธีพิจารณาความ แต่เจตนาที่จะรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประพฤติของทนายความ โดยเฉพาะวิธีพิจารณาคดีมรยาททนายความเป็นระบบได้ส่วน ซึ่งต้องอาศัยพยานของผู้กล่าวหาที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ให้เห็นว่าช้อกล่าวหาเป็นจริง ซึ่งเหตุผลใดจะถือว่าเป็นเหตุผลที่สมควรถืออยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการสอบสวน

การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ยื่นคำแก้ช้อกล่าวหารวมทั้งเหตุผล ประชาชน กรรมการสอบสวน ต้องทำเป็นรายงานเสมอ

อย่างไรก็ตาม กฎหมายกำหนดให้ทนายความผู้ถูกกล่าวหาต้องยื่นคำแก้ช้อกล่าวหาโดยทำเป็นหนังสือ ดังนั้นการเขียนหรือการเรียบเรียง คำแก้ช้อกล่าวหาน่าจะเป็นหน้าที่ของทนายผู้ถูกกล่าวหาเอง เพราะกฎหมายมิได้กำหนดให้คู่กรณีมีอำนาจแต่งตั้งทนายความหรือผู้แทนดำเนินคดี

3.6.3.4 การสอบสวน

เมื่อได้เริ่มต้นการสอบสวนแล้ว คณะกรรมการสอบสวนไม่มีอำนาจทำการประนีประนอมยอมความ หรืออำนาจในการจำหน่ายคดี หรืออำนาจให้มีการระงับคดีได้ เพราะกฎหมายกำหนดให้อำนาจเหล่านี้เป็นอำนาจของคณะกรรมการมรยาททนายความ ทั้งสิ้น

โดยเหตุที่การดำเนินคดีมรยาททนายความ ตามพระราชบัญญัติ

ทนายความ พ.ศ. 2528 นี้ มีลักษณะเป็นการดำเนินคดีในระบบไต่สวน จึงต้อง
เริ่มต้นโดยสอบสวนผู้กล่าวหา ก่อน แล้วจึงสอบสวนผู้ถูกกล่าวหา

ในเรื่องของการจัดบันทึกคำให้การของผู้เป็นพยานนั้น กฎหมายมิได้
ระบุว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร อย่างไรก็ตามให้กรรมการคนใดคนหนึ่งแล้ว
แต่จะตกลงกัน เป็นผู้บันทึกถ้อยคำพยานลงในแบบพิมพ์ "คำให้การพยาน" ในการ
ซักถามพยานนั้นโดยทางปฏิบัติคณะกรรมการสอบสวนจะสอบถามตัวพยานเองก่อน
ต่อจากนั้น หากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายอาจขออนุญาตซักถามพยานก็ให้อนุญาตให้ผู้กล่าว
หาถามพยานก่อน แล้วจะให้ผู้ถูกกล่าวหาถามพยาน

การใช้คำถามของคู่กรณีนั้น ต้องถือว่าเป็นการซักถามพยานห้ามมิให้
ถามนำหากต่ออื่นจะถามนำ คณะกรรมการสอบสวนจะสั่งให้หยุดถามและไม่อนุญาต
ให้ถามต่อไป

คำตอบที่พยานตอบนั้นควรจดให้ละเอียด เว้นแต่ที่เป็นคำถามนำคณะ
กรรมการสอบสวนต้องใช้ดุลยพินิจเองว่าสมควรจะจดไว้แค่ไหนเพียงใด

ในการถามพยานบุคคลนั้น หากมีการเบิกความถึงพยานเอกสารใดให้
จดไว้โดยละเอียด และให้หมายพยานเอกสารทุกฉบับไว้ในบันทึกถ้อยคำและ
จดหมายเลขเอกสารนั้นลงในเอกสารแต่ละฉบับด้วย โดยควรจะจดถ้อยคำสั้นๆ
ให้ได้ใจความว่าเป็นเอกสารของคดีใด อันดับเท่าใดและลงชื่อประธานคณะกรรมการ
การสอบสวนไว้ในเอกสารที่อ้างอิงทุกฉบับ เว้นแต่ประธานคณะกรรมการสอบสวน
ไม่ได้นั่งสอบสวนด้วยก็ให้ กรรมการสอบสวนคนใดคนหนึ่งลงชื่อกำกับไว้แทน

หากเป็นพยานวัตถุ ก็ให้บันทึกหมายวัตถุพยานไว้แล้วจดหมายเลข
ของวัตถุพยานไว้ในวัตถุนั้น หากไม่สามารถเขียนหรือ หากขีดเขียนลงไปแล้ว
จะทำให้วัตถุนั้นเสียหาย ก็ให้เขียนลงในกระดาษแล้วผูกติดกระดาษนั้นไว้ และให้
ประธานกรรมการสอบสวนลงลายมือชื่อกำกับในตัวเอกสารหรือวัตถุพยานนั้น ๆ ด้วย

เมื่อจบการให้ถ้อยคำของพยานผู้ใดแล้ว ก็ให้อ่านให้ฟังหรือให้อ่าน
เองแล้วบันทึกเพิ่มเติมว่า "อ่านให้ฟังแล้ว" แล้วจึงให้ผู้ให้ถ้อยคำ กรรมการ
สอบสวน ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา ลงชื่อไว้ ซึ่งกระดาษที่ใช้จดถ้อยคำ

ให้ใช้แบบพิมพ์ "รายงานการสอบสวน" และให้คณะกรรมการสอบสวนเขียน
เลขหน้าลงในแบบคำให้การทุกแผ่น

เมื่อเสร็จการสอบสวนแต่ละครั้งให้คณะกรรมการสอบสวนทำบันทึก
รายงานการสอบสวนลงในแบบรายงานการสอบสวนทุกครั้ง

ในการบันทึกรายงานให้บันทึกให้ได้เต็มข้อความ เกี่ยวกับหมาย
เลขคดี ชื่อผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา วันที่ สถานที่สอบสวนให้ครบตามที่แบบ
พิมพ์กำหนดไว้ แล้วบันทึกต่อไปให้ทราบว่าในวันนั้นเป็นนัดทำอะไร มีใครมา
บ้างหากมีการขาดนัดพิจารณาก็ให้จดไว้โดยละเอียด ได้ทำอะไรบ้างในวันนั้น
หากมีการเจรจาทำความตกลงกันระหว่างคู่กรณี ก็ให้จดไว้โดยละเอียดว่า
ตกลงกันอย่างไร หรือหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะแถลงเพิ่มเติมก็ให้จดลงไว้ เว้น
แต่เป็นการแถลงที่ยาวมากก็ควรให้ผู้แถลง ๆ เป็นลายลักษณ์อักษร หากมีการ
คัดค้านพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือวัตถุพยานก็ให้จดคำคัดค้านนั้นไว้โดย
ละเอียด รวมทั้งให้จดบันทึกด้วยว่า มีพยานเอกสาร และหรือวัตถุพยานกี่ฉบับ
กี่ชิ้น หมายเอกสารหรือวัตถุที่เท่าใดถึงเท่าใด และให้เก็บพยานเอกสารรวม
ไว้ในสำนวนหรือเก็บแยก

ก่อนจบรายงานให้กำหนดวันเวลานัดทำการสอบสวนครั้งต่อไปแล้ว
จึงให้กรรมการทุกคนลงชื่อ ให้พยานลงชื่อ และให้คู่กรณีลงชื่อ

เมื่อเสร็จสิ้นการสอบสวนแต่ละครั้งให้คณะกรรมการสอบสวนมอบ
สำนวนการสอบสวนให้พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการมรรยาททนายความ
จดหรือสั่งให้พนักงานจดวันนัดครั้งต่อไป ลงในสมุดนัดและหากคณะกรรมการจะ
เรียกบุคคล เอกสารหรือวัตถุมาเป็นพยานในการสอบสวนครั้งต่อไป ให้จดคำสั่ง
ลงในรายงานเพื่อให้พนักงานทำหน้าที่สืบหรือแจ้งให้ส่ง เอกสาร หรือวัตถุ
แล้วให้ประธานกรรมการสอบสวนลงนามในหนังสือนั้น พร้อมทั้งให้ส่งลงในราย
งานด้วยว่าให้จัดการส่งภายในกี่วัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเร่งรัดพนักงาน แล้ว
ประธานลงนามในรายงานคำสั่งปฏิบัติงานทุกครั้ง

พนักงานจะต้องลงนัดทุกครั้งและต้องอ่านรายงานคำสั่งของประธานฯ

กรรมการและต้องดำเนินและจัดการให้เป็นไปตามคำสั่งนั้น แล้วบันทึกรายงาน เป็นลายลักษณ์อักษรให้ประธานฯ ทราบเพื่อสั่งการต่อไป โดยบันทึกในแบบรายงาน

การบันทึกดังกล่าวเป็นเรื่องจำเป็น ทั้งนี้เพราะเมื่อส่วนงานการสอบสวน ได้ส่งไปยังคณะกรรมการมรรยาททนายความ ก็จะได้ทราบว่า การสอบสวนได้ ดำเนินการไปตามขั้นตอนอย่างไร มีเอกสารและวัตถุใบบ้างที่อ้างเป็นพยาน

มีข้อขัดข้องที่สำคัญอยู่ประการหนึ่งคือ โดยเหตุที่คณะกรรมการสอบสวน ไม่ได้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นเมื่อได้มีหนังสือแจ้ง หรือเรียกพยานบุคคล หรือ พยานเอกสาร หรือ วัตถุพยานจากผู้ใด คำสั่ง นั้นก็ไม่ใช่คำสั่งของเจ้าพนักงาน ไม่มีอำนาจบังคับ ดังนั้นคณะกรรมการมรรยาท ทนายความจึงได้มีมติในเรื่องนี้ว่า หากประสบปัญหาเช่นนี้ให้ประธานกรรมการ สอบสวนแจ้งให้คณะกรรมการมรรยาททนายความทราบ ประธานกรรมการ มรรยาททนายความ จะได้เป็นผู้ออกคำสั่งเรียก พยานบุคคล พยานเอกสาร หรือวัตถุพยาน นั้นมาเพื่อประโยชน์ของความยุติธรรม ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจ ตามความใน มาตรา 57 และ 64 แห่ง พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 นี้ แต่บุคคลๆ ใดที่ฝ่าฝืนอำนาจของคณะกรรมการสอบสวนตาม มาตรา 33 ต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทตาม มาตรา 83

3.6.3.5 การเสร็จสิ้นการสอบสวน

ให้คณะกรรมการสอบสวน บันทึกลงในรายงานการสอบสวนครั้งสุดท้าย ด้วยว่าได้สอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว จะได้เสนอส่วนงานการสอบสวนให้ประธานกรรมการ มรรยาททนายความต่อไป

คณะกรรมการสอบสวนต้องทำความเข้าใจสรุปส่วนงานการสอบสวนเพื่อ เสนอประธานกรรมการมรรยาททนายความ

มีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับการเสนอการสอบสวนว่าในการทำความเข้าใจ ของคณะกรรมการสอบสวนที่มีอำนาจและขอบเขตการทำความเข้าใจเพียงใด ทั้งนี้

นี้เพราะหากพิจารณาตาม มาตรา 65 วรรค 2 ก็กำหนดไว้ว่า "ให้เสนอ เรื่องต่อประธานกรรมการมรรยาทนายความ เพื่อพิจารณาสั่งการตาม มาตรา 66

มาตรา 66 ได้บัญญัติไว้ว่า "ในการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ คณะกรรมการมรรยาทนายความ มีอำนาจสั่งจำหน่ายคดี สั่งยกค่ากล่าวหาหรือ สั่งลงโทษ หรือดำเนินการกับทนายความที่ถูกกล่าวหา อย่างใดอย่างหนึ่งตาม มาตรา 52" ในมาตรา 52 ก็เป็นบทกำหนดโทษ

ดังนั้น จากบัญญัติ 3 มาตราที่กล่าวมานี้ เห็นได้ว่าคณะกรรมการ มรรยาทนายความ เป็นผู้พิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่ และเป็นผู้กำหนดโทษ

เมื่อเป็นเช่นนี้ คณะกรรมการสอบสวนไม่มีหน้าที่จะตัดสินว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดหรือไม่ ฉะนั้นคณะกรรมการสอบสวนไม่น่าจะต้องเสนอความเห็น ว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดหรือไม่ แต่กลับปรากฏในข้อบังคับว่าด้วยการสอบสวน คดีมรรยาทนายความ ข้อ 12 วรรค 3 ว่า "ในการลงความเห็นให้ถือตาม เสียงข้างมากของคณะกรรมการสอบสวน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธาน กรรมการสอบสวนออกเสียงอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด กรรมการฝ่ายเสียงข้าง น้อยจะทำความเห็นแย้งก็ได้"

จากข้อบังคับนี้ กลับชี้ให้เห็นชัดเจนว่าคณะกรรมการสอบสวนมีสิทธิ ลงความเห็น ว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่ แต่ไม่มีสิทธิกำหนด โทษ

ขณะเดียวกันความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนนี้ ก็ไม่ใช่คำตัดสิน เปรียบเสมือนเป็นเพียงการสรุปสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเท่านั้น คณะกรรมการมรรยาทนายความไม่จำเป็นต้องตัดสินไปตามความเห็นของกรรมการ สอบสวน

อำนาจของคณะกรรมการมรรยาทนายความจึงเป็นอำนาจอิสระแยก จากความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนโดยเด็ดขาด คณะกรรมการมรรยาท

ทนายความจะวินิจฉัยประการใดก็ได้

ในการลงความเห็นนั้นไม่มีแบบพิมพ์แต่อาจใช้แบบรายงานก็ได้ ให้คณะกรรมการสอบสวนลงนามในรายงานทุกคน แต่หากมีผู้ทนายความเห็นแย้งให้ผู้ทนายความเห็นแย้งนั้นทำเป็นลายลักษณ์อักษร

ผู้ทนายความเห็นแย้งไม่จำเป็นต้องลงชื่อในความเห็นของเสียงส่วนมาก แต่ลงชื่อในบันทึกความเห็นแย้งของตน

เสร็จสิ้นแล้วให้ประธานคณะกรรมการสอบสวนคดีมรยาททนายความส่งสำนวนการสอบสวน พร้อมเอกสารและวัตถุพยานกับความเห็นและความเห็นแย้งหากมี ให้แก่ประธานกรมการมรยาททนายความโดยเร็ว ซึ่งก็มีได้กำหนดว่าเป็นเวลานานเท่าใด ซึ่งน่าจะได้ทำความตกลงกันทำให้ส่งภายในกี่วันนับแต่เสร็จสิ้นการสอบสวนโดยไม่ชักช้า ซึ่งไม่น่าจะเกิน 15 วัน หากมีความจำเป็นไม่สามารถทนายความเห็นได้ทัน ก็ให้ขยายระยะเวลาออกไปอีก 2 ครั้ง ๆ ละไม่เกิน 7 วัน รวมแล้วไม่เกิน 1 เดือน หรือ 30 วัน

ในการส่งก็ต้องจัดส่งโดยพนักงานฝ่ายธุรการ จึงต้องมีรายงานคำสั่งให้พนักงานธุรการจัดส่งเอาไว้ด้วย และเมื่อได้จัดส่งแล้วก็ให้บันทึกการส่งได้ในรายงาน ด้วยเพื่อเป็นหลักฐาน

3.6.3.6 การส่งสำนวนการสอบสวนที่ยังสอบสวนไม่เสร็จสิ้น

ในคดีมรยาททนายความบางคดี อาจจะมีการสอบสวนไม่เสร็จสิ้นแต่คู่กรณีทำความตกลงกันได้หรือผู้กล่าวหาขอถอนคำกล่าวหา กรณีเช่นนี้ควรงดการสอบสวนไว้ก่อน คณะกรรมการสอบสวนควรจัดแจ้งความต้องการของคู่กรณีไว้โดยละเอียดในรายงานการสอบสวนให้คู่กรณีลงชื่อไว้ คณะกรรมการสอบสวนควรมีความเห็นแต่เพียงส่งสำนวนการสอบสวนให้แก่คณะกรรมการมรยาททนายความเพื่อพิจารณาต่อไป ไม่จำเป็นต้องทนายความเห็นว่า ยินยอมให้ถอนคำกล่าวหาหรือไม่จำเป็นต้องทำสัญญาประนีประนอมยอมความให้คู่กรณีด้วย

ทั้งนี้เพราะแม้ผู้กล่าวหาจะขอถอนคำกล่าวหาไปแล้ว หากคณะกรรมการ

การมรรยาททนายความพิจารณาข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่างๆ จากสำนวนการสอบสวนโดยทอ้งแก้แล้วเห็นว่า กรณีนี้สมควรจะดำเนินการสอบสวนต่อไปก็อาจมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ถอนคำกล่าวหาหรือประนีประนอมยอมความได้ ในกรณีเช่นนี้หน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนชุดนั้น ๆ ก็ยังไม่เสร็จสิ้นลง คณะกรรมการมรรยาททนายความ จะแจ้งให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปตามขั้นตอน และให้ทำความเข้าใจเสนอขึ้นไปตาม มาตรา 65 วรรค 2 อีกครั้งหนึ่ง

เมื่อผ่านขั้นตอนทั้งหมดแล้ว การสอบสวนก็เสร็จสิ้นลงคณะกรรมการสอบสวนก็พ้นจากหน้าที่ที่ได้รับจากการแต่งตั้ง

3.6.3.7 การพิจารณาคดีของคณะกรรมการมรรยาททนายความ

เมื่อคณะกรรมการสอบสวน ได้สรุปและเสนอสำนวนการสอบสวนต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความแล้ว ประธานกรรมการมรรยาททนายความ จะให้จัดสำนวนคดีดังกล่าวเข้าวาระประชุม คณะกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดี สั่งยกคำกล่าวหาหรือสั่งลงโทษหรือดำเนินการกับทนายความที่ถูกกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งตาม มาตรา 52 ⁴¹

เมื่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ มีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดตาม มาตรา 66 ให้ประธานกรรมการมรรยาททนายความ ส่งสำนวนคดีมรรยาททนายความพร้อมคำวินิจฉัย ไปยังนายกสภาทนายความภายใน 30 วัน นับแต่วันมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้คณะกรรมการสภาทนายความ ทำการพิจารณาและจะสั่ง ยืน แก้หรือกลับคำสั่งคณะกรรมการมรรยาททนายความ รวมทั้งสั่งลงโทษหรือดำเนินการกับทนายความที่ถูกกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 ตามที่เห็นสมควรได้ และก่อนที่จะมีคำสั่งดังกล่าวคณะกรรมการสภาทนายความ อาจจะสั่งให้คณะกรรมการมรรยาททนายความ ทำการสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้ ⁴²

⁴¹ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 66.

⁴² พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 67.

เมื่อนายกสภาทนายความได้รับสำนวนคดีมรรยาททนายความแล้ว หาก คณะกรรมการสภาทนายความ มิได้วินิจฉัยและแจ้งคำวินิจฉัยมายังประธานกรรมการมรรยาททนายความภายใน 60 วัน นับแต่วันได้รับสำนวน ให้ถือว่า คณะกรรมการสภาทนายความมีคำสั่ง ยื่นตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความ เว้นแต่กรณีที่มีการสอบสวนเพิ่มเติม ระยะเวลา 60 วัน ให้นับตั้งแต่วันที่ ได้รับสำนวนการสอบสวนเพิ่มเติม

คำสั่งของคณะกรรมการสภาทนายความ ที่ยื่นตามให้จำหน่ายคดีหรือ ยกคำกล่าวหา ตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการมรรยาททนายความให้เป็นที่สุด

3.6.3.8 การอุทธรณ์คำวินิจฉัย (คำสั่ง)

ทนายความซึ่งถูกลงโทษ หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตาม มาตรา 52 อาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ ภายใน 30 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่ง ในกรณี เช่นนี้ให้สภานายกพิเศษ ทำการพิจารณาและมีคำสั่งและให้นำบทบัญญัติใน มาตรา 67 วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับแก่การพิจารณาและมีคำสั่งของสภานายกพิเศษโดยอนุโลม

คำสั่งของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุด

3.6.3.9 การแจ้งคำสั่งให้ทราบ

เมื่อมีคำสั่งอันถึงที่สุด ลงโทษทนายความที่ประพฤติผิดมรรยาททนายความ หรือมีคำสั่งลบล้างชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความ ให้นำทะเบียนทนายความ จดแจ้งคำสั่งนั้นไว้ในทะเบียนทนายความและแจ้งคำสั่งให้ทนายความผู้ถูกกล่าวหา และผู้กล่าวหาทราบและให้กรณีที่คำสั่งอันถึงที่สุดนี้ เป็นคำสั่งห้ามทำการเป็นทนาย ความหรือคำสั่งลบล้างชื่อออกจากทะเบียนทนายความ ให้นำทะเบียนทนายความแจ้ง คำสั่งนั้น ให้ศาลที่วราชอาณาจักและเนติบัณฑิตยสภาทราบด้วย

บุคคลที่ถูกคำสั่งลบบ้างออกจากทะเบียนนายความ จะขอจดทะเบียน และรับใบอนุญาตอีกไม่ได้ เว้นแต่เวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันถูกลบชื่อ

3.6.4 การลบบ้างออกจากทะเบียนกรณีต้องรับโทษจำคุก ตามคำพิพากษาถึงที่สุด

กรณีที่นายความต้องรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ให้ศาลชั้นต้นที่อ่านคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นมีหนังสือแจ้งการต้องโทษจำคุกของนายความผู้นั้นให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความทราบ

เมื่อได้รับหนังสือแจ้งแล้ว ให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความ เสนอเรื่องให้คณะกรรมการมรรยาทนายความสั่งลบบ้างออกจากทะเบียนนายความ แต่คณะกรรมการมรรยาทนายความอาจจะไม่สั่งลบบ้างนายความนั้นจากทะเบียนนายความก็ได้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำ ความผิดของนายความผู้นั้น ไม่เป็นการกระทำที่ชั่วร้าย⁴³ ไม่เป็นการกระทำที่ แสดงให้เห็นว่านายความผู้นั้นไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริต และไม่ เป็นการกระทำที่เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

คำสั่งไม่ลบบ้างนายความผู้กระทำผิดออกจากทะเบียนนายความต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดของ คณะกรรมการมรรยาทนายความ

คำสั่งลบบ้างหรือไม่ลบบ้างออกจากทะเบียนนายความให้ ประธานกรรมการมรรยาทนายความแจ้งต่อนายกสภาทนายความ ภายใน 30 วันนับแต่วันที่มิคำสั่ง และให้คณะกรรมการสภาทนายความทำการพิจารณา และจะสั่งยื่นหรือกลับคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาทนายความก็ได้

⁴³ คำสั่งสภานายกพิเศษ แห่งสภาทนายความที่ 10/2533.